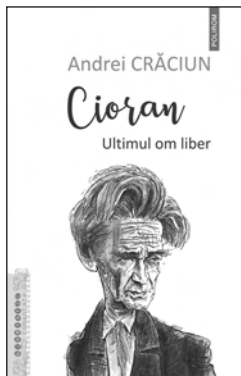

MAGIA MERSULUI PE JOS

Volumul *Elogiul mersului* al lui Shane O'Mara (Polirom, 2020), tradus de Anacaona Mîndrilă-Sonetto, ne demonstrează ce se întâmplă în creierul nostru atunci când mergem pe jos.

PAGINA 10

ANDREI CRĂCIUN – CIORAN. ULTIMUL OM LIBER

„Suplimentul de cultură” publică în avanpremieră un fragment din acest volum, care va apărea în curând în colecția „Biografii romanțate” a Editurii Polirom.

PAGINA 12

© Ion Barbu

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA // APARE SÂMBĂȚA // WWW.SUPLIMENTULDECULTURA.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

DESPRE SUPRAVIEȚUIREA REVISTELOR CULTURALE DIN ROMÂNIA

Pe vremuri de criză, statul ar trebui să asigure supraviețuirea culturii contemporane. Lipsa de implicare la nivel public, lipsa unei culturi a culturii duce la blazare.

PAGINILE 2-3

ANUL XVI ▶ NR. 688 ▶ 6 – 12 Iunie 2020 ▶ REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI ZIARUL DE IAȘI

INTERVIU CU SCRITOAREA VERONICA ROTH

„PE MĂSURĂ CE AM SCRIS CĂRȚILE, AM DEVENIT PUȚIN MAI OPTIMISTĂ”

PAGINILE 8-9

© www.rogerspictures.com

Cultură și pâine: despre supraviețuirea revistelor culturale din România

În lumea în care trăim vorbim de zor despre pandemia care ne-a încercat și care este încă alături de noi, la bine, dar mai ales la rău. Este și normal să o facem, suntem cu toții afectați, iar principalele sale efecte ne încearcă laolaltă. Cele sanitare și sociale țin prima pagină, în chip firesc. Nu ai cum să nu te îngrozești de ce se întâmplă și putem doar să ne bucurăm că situația din România nu a ajuns atât de tragică precum în Italia, Spania, Marea Britanie etc.

Evident, un al doilea subiect ce ține prima pagină tot mai mult în ultimul timp este cel al crizei economice, pandant al pandemiei. O societate închisă, care nu mai produce foarte mult, trebuie de acum să își reînceapă activitățile economice, o știm cu toții. Un corolar este criza care a lovit brusc și subit cultura română, cea vie și cea mai puțin vie, de la spectacole de teatru la marile și micile festivaluri, de la muzee la consumul de carte.

RADU CUCUTEANU

O schimbare interesantă s-a petrecut în foarte mulți oameni din cultură în ceea ce privește atitudinea legată de stat, traversarea acestei crize a făcut evidentă

slăbiciunea structurilor culturale, formale sau informale, din România și a pus în relief nevoia de sprijin din partea statului. Iar aici vorbim, din nou, de întregul sector cultural, de la artele spectacolului la edituri, de la festivaluri care au dovedit că, în vremuri normale, pot funcționa autonom

până la artiștii independenți.

Pe vremuri de criză, a conchis întreaga lume angrenată în acest segment, statul trebuie să asigure supraviețuirea culturii contemporane. Iar aceasta pentru că, din păcate, în 30 de ani de democrație, așa cum au fost și așa cum a fost ea, cultura a reprezentat prea puțin o prioritate în lumea românească.

Aici nu vorbim de sinecristei sau de culturnici de serviciu, de osanale și de basoreliefuli apologetice. Ci vorbim de lipsa unor mecenajii, a unor evgheniți, de lipsa de implicare la nivel public, de lipsa unei culturi a culturii. Blazarea ucide, o știm, și ucide groaznic, într-o amorțeală agonizantă, fără compasiune – și din păcate aici pare să se afle o parte din cultura română.

Într-o asemenea situație, statul ar fi cel ce are menirea de a prelua această sarcină – sarcină pe care însă, e foarte clar de mult timp, o vede ca pe o povară. Adevărul este că de mulți ani, prea mulți, statul român a tratat cultura vie, contemporană, ca și cum ar exista intrinsec, ca pe un dat, care nu necesită prea multă bătaie de cap și care va exista peren, fără ajutor, fără a pieri. Și de acum (sper că) până și cei care conduc această țară s-au convins că lucrurile nu stau deloc așa.

**O PARTE MICĂ,
DAR FOARTE VIE**

Vedem cum anul acesta marile manifestări culturale s-au amânat sau sunt în așteptare, neexistând nici o siguranță privind viitorul lor. Dacă TIFF a reușit să se reprogrameze, festivalurile muzicale (ARTMANIA spre exemplu, ca să nu mai amintesc de Electric Castle sau altele de gen) s-au trezit în situația de a se amâna pentru anul viitor, în timp ce altele, precum Festivalul de Jazz de la Smida, se află în stare de expectativă – adică o altă formă de alertă.

O parte a domeniului cultural este cea a revistelor de cultură. O parte mică, dar foarte vie, în care vedem cum se încrucișează idei, se fac și se desfac prietenii, în care vedem în ce direcție înclină unul sau altul și care, per total, poate și trebuie a fi un turnesol ce surprinde starea unei culturi și evoluția acesteia.

Evident, și aici avem diverse categorii, de la reviste minore, care nu fac altceva decât să capușeze o piață mică, la reviste de stat (iar aici mă gândesc în primul rând la cele editate de USR – nu, nu partidul) care adesea ajung vehicule ale ranchiunei unuia sau altuia, potentat al domeniului – la fel cum există numeroase reviste culturale publice ce se află la un

nivel înalt („Steaua“, „Familia“, „Convorbiri literare“ și câte altele).

**CĂTRE CE SE DUC
BANII STATULUI**

Dar din punctul de vedere al statului român, revistele de cultură intră la o categorie microscopică – pentru că în sine cultura nu reprezintă o miză, ci cel mult un microscop, bun pentru alișverișuri și declamări demagogice.

Practic, adevărul este că, fără susținere financiară, revistele de cultură din România au șanse infime de a reuși mărețul act al supraviețuirii. Un segment prea mic din populație este interesată de această parte a presei, ceea ce a făcut ca, de-a lungul timpului, să dispară de pe piață reviste dinamice, pe care le regret și acum. Un exemplu este „Idei în dialog“.

Aici trebuie să precizez un lucru simplu și evident pentru orice cititor al acestei reviste: fără sprijinul Editurii Polirom și al parteneriatului cu „Ziarul de Iași“, „Suplimentul de cultură“ nu ar fi existat. Mai mult, din acest punct de vedere se află într-o situație privilegiată pe acest segment de piață, al revistelor culturale, fiind una dintre puținele publicații de gen care a apărut neîntrerupt în vremurile tulburi pe care încă le traversăm.

© Ion Barbu

În schimb, dacă ne uităm către ce se duc banii statului, ne aducem aminte de felul în care gestionează bugetul public și cum un milion de lei s-au dus către editarea a trei broșuri puse în circulație de o asociație condusă de acel personaj nociv al cărui nume nici nu ar fi trebuit să ajungă la noi vreodată, Alexandru Cumpănașu. Ține până la urmă de aceeași atitudine a statului, care consideră că, în fapt, cultura poate fi numai la trecut, că poate fi numai tradițional(ist)ă, cotropită de un sentiment al românismului, că autentic înseamnă naționalist. Că nu se poate cultura fără proze optzeciste și fără călușari.

PRESA GENERALISTĂ ȘI PRESA DE CULTURĂ

Evident că lucrurile nu stau așa, la fel cum este evident că nu poate fi vorba nici despre cealaltă extremă, a unor reviste plasate într-un registru elitist, în care să se piardă fondul în spatele termenilor aleși cu grijă din vreun dicționar de neologisme. Iar poate cea mai tristă parte este când apare câte un personaj (și avem destule în peisaj) care reușește să îmbine cele două extreme, un discurs naționalist

îmbrăcat în noile limbi de lemn (mai nou și mai modern, de silicon) ale neologismelor.

Dar să trecem peste aceste derapaje (normale, până la urmă, într-o lume a diversităților) și să revenim asupra revistelor culturale pe timp de pandemie. Trebuie să facem diferențierea din start între presa generalistă și presa de cultură. E clar că presa, în ansamblul său, trece printr-o criză de mult timp, iar declinul său este mai accentuat în România față de alte țări. La nivel global, Reporterii fără frontiere a lansat de altfel un apel de a nu permite crizei pricinuite de coronavirus să ucidă libertatea presei. Pentru că foarte multe state (nedemocratice, autoritare, dictatoriale sau înscrise pe aceste direcții) au tendința de a controla vocea presei, de la China comunistă la Coreea de Nord sau la Ungaria lui Viktor Orbán.

Iar acest lucru se răsfrânge și asupra presei culturale, din simplul motiv că cei ce dețin puterea în aceste țări sunt conștienți (mai mult decât conducătorii României) de puterea pe care o are acest segment. Ideile apărute, dezbaterele iscate, certurile declanșate duc la modelarea viziunii asupra a cine suntem și cine și cum am

putea și ne-am dori să fim. Este negocierea spațiului dintre realitate și ideal.

REAȚIA SOCIETĂȚII ÎNTR-UN MOMENT DIFICIL

Aceasta este puterea culturii scrise, iar revistele de gen sunt cele care dau adesea tonul, sunt printre părțile cele mai vii, cele care iscă dezbateri, ceea ce duce la argumente, ceea ce duce la direcții pentru viitor. Iar lucrul ne este relevant foarte clar de trecut: acest segment, al presei culturale, este cel care, de-a lungul timpului, la noi ca și aiurea, a dus la cristalizarea conștiințelor. Modernitatea românească nu poate fi concepută fără edificarea spiritului realizată de reviste precum „Convorbiri literare” sau „Sburătorul” lui Lovinescu. Această misiune este cu atât mai importantă astăzi, când restul presei a abandonat în mare măsură direcția culturii, o simplă răsfoire a ziarelor arătându-ne cum poate fi asociată cultura cu cancanul.

Cum aminteam, statul sprijină o parte a revistelor culturale, dar în lunile trecute am văzut ineficiența acestor mecanisme, în momentul în care revistele independente (dintre care o parte se

bucură de ajutor financiar de la buget, prin mecanisme de sprijinire a culturii) nu au mai făcut față și și-au sistat activitatea pe partea tipărită, rămânând numai pe internet.

Cele mai cunoscute exemple în acest sens sunt „Dilema veche”, „Observator cultural” și „22”, publicații diferite între ele, cu abordări diferite și cu orientări culturale diferite. Abia acum, după încheierea stării de urgență, au început să reapară în format fizic, dar lovindu-se mai departe de problema distribuției și de apetența redusă a cititorilor de a le cumpăra. Pe de altă parte, a fost mai mult decât îmbucurătoare reacția societății într-un moment dificil, cel în care deținătorii revistei „Dilema veche” au luat decizia de a renunța la ea. „Dilema” se retrăsese deja de pe partea tipărită și apărea numai online; mai mult, pentru a îi veni în ajutor, colaboratorii săi renunțaseră la banii cuveniți pentru contribuțiile lor. Cu toate acestea, cum spuneam, s-a ajuns în momentul în care proprietarii au vrut să pună punct existenței uneia dintre cele mai vechi și mai prestigioase reviste de cultură din România. Decizia a dat însă naștere unui val de proteste și de mesaje de susținere a echipei dilematiche, iar în fața sa a fost retrasă decizia pripită de a îngropa o publicație reper și s-a hotărât să continue apariția sa.

LUCRURILE AU ÎNCEPUT SĂ SE MAI AȘEZE

E drept că a existat și reversul monedei, au fost voci din rândurile intelectualității care nu au deplâns prea tare această dispariție (cum era la momentul respectiv), acuzând „Dilema veche” de „caricatură de elitism românesc”. Cu siguranță, fiecare cu propria opinie;

la fel de sigur, se pot spune foarte multe despre conținutul revistei, în sens bun și în sens rău, dar, la fel ca în cazul „Observatorului cultural”, diversitatea de voci și adeseori inegalitatea dintre ele sunt cele ce dau valoare, ajutându-l pe fiecare să își stabilească propriile ierarhii interioare și să își clarifice opțiunile (culturale, stilistice, politice, sociale, artistice).

În acest moment, lucrurile au început să se mai așeze. Pentru cât timp? Nu știm. De aceea cultura română și revistele independente cu acest profil au nevoie de două lucruri. L-am amintit deja pe primul: de o susținere mai puternică și coerentă a statului, inclusiv la nivel financiar. Aici putem observa cum în Europa partenerii României injectează masiv fonduri în tot ce înseamnă sector cultural independent, pe când la noi acesta este prima victimă în caz de... în caz de orice fel de criză. Instituțiile publice sunt mai apărate, trebuie amintit. Iar această susținere a statului trebuie să vizeze mai puternic și revistele independente de cultură, cu planuri pe termen mediu, nu doar cu ajutoare punctuale.

Al doilea lucru necesar în viața lor sunteți chiar dumneavoastră, cititorii. Pe vremuri de criză, puteți ajuta făcându-vă abonați, aceste fac posibilă existența mai departe a revistei pe care o preferați.

Am văzut pe timp de pandemie cât de importante sunt artele, prin uriașa diversitate a resurselor culturale puse la dispoziție online gratuit. Avem nevoie de cultură. Iar revistele culturale sunt cele care redau viața culturii contemporane și o creează mai departe. Altfel, fără ele, am fi într-o pandemie eternă, în care societatea românească nu ar mai crea intelectuali, ar avea mai puține provocări, ba poate că deloc. **SDC**

Jurnal din anii molimei (VIII)

ANDREI CRĂCIUN

CULEGĂTORUL DE HARFE

A venit vara, dar n-a trecut molima. Jurnalul merge mai departe.

Sâmbătă, 30 mai

Sărmanul Șică Orban: i-a căzut masca și s-a văzut nula. A fumat, a băut, și-a bățut joc de lege, dar l-a și durut în cot.

Vineri, 29 mai

Toate se leagă, prieteni: Bill Gates le bagă cipul în cap românilor fiindcă vrea să recreeze vidul cosmic. Nemernicul fură vidul din capul oamenilor. De ce nu o lua domnul Bill de la Trump, că are acolo vid cât să-și facă toate mendrele...

Joi, 28 mai

Efectiv nu se poate face distanțare socială în sânul familiei la întreprinderile de stat. Trebuie să alegem: sau distanțare socială sau angajați din mai multe familii. Altfel, adio TAROM, adio TVR, adio Radiodifuziune, adio societăți cu capital majoritar de stat, adio subsidiare și regii, adio, adio, adio...

Ziua 84 de distanțare socială. Virusul ia forme nebănuite: Elon Musk a început să devină Viorel Vulpița Cataramă.

Miercuri, 27 mai

Parcă văd că iar face Bil Gates treabă de mântuială în partea noastră de lume și ne bagă Cip și Dale, ca la desene animate. La bulgari le dă Cip și pe noi ne umple de Dale. De Dale ne umple.

Ne-am lămurit și cu Olanda. Prost prim-ministru are: să nu e duci tu la înmormântarea mamei dumitale, doar ca să respecti legislația. Țările de Jos, ce să le ceri? La noi, dacă era turnătoare la Securitate doamna, se trăgeau și salve de tun și patria era recunoscătoare, frumos. Așa suntem noi, cu retard istoric.

Luni, 25 mai

Nu zic să ne bage nici domnul Bill direct 5G-ul, ca la americani și la bulgari, dar măcar un Windows 95, să mai schimbe un pic

platforma de operare Dej-Ceausescu, și tot ar fi ceva.

Ziua 81 de distanțare socială. România, într-o singură știre: mâna lui Șică a plantat un copac, care era deja plantat.

Idee de film apocaliptic românesc: vine apocalipsa, dar filmul se desfășoară la Zalău, unde nu se întâmplă nimic.

Duminică, 24 mai

Vis de noapte ciudat: se făcea că se încheiase starea de alertă și românii, scoși din dansa, se buluceau, care pe la Cocoșatu', care pe la Gil, care pe la Obor, care pe Dealul Negru, care pe la Hanu Conachi, să mănânce mici pe acorduri de Mariah Carey (micul tihnește pe șlagărul *Chenli*). Așa, luaseră cu asalt micul, ca fanii Apple magazinele Apple pe vremea lui Steve Jobs. Pe o scenă improvizată la Universitate, ministrul Vela-Ciao ține un discurs emoționant: nu în ultimul rând, aș vrea să le mulțumesc micilor, care au ostoit pofta

de libertate a românilor...

Aplauze furtunoase.

Din cer cad confetti.

Apare mâna lui Șică. Apare glasul lui Șică. Glasul glăsuieste: acum îl vom duce pe domnul Vela-Ciao la remaniat!

Mulțimea e furioasă: cu micul în gură, ea protesta. Domnii strigau: nu-l duceți la remat, că nu e rablă domnul Vela-Ciao, a dat mititei!

Damele furibunde, cu mici și ele, țipau ca din gura șarpelui din grădina raiului: ce, e ciorap, să-l duceți la remaniat?!

Glasul lui Șică tuna: stați, dar asta nu e tot!, îl punem în locul lui pe interpretul mimico-gestual Bogdan!

Mulțimea cade în delir, flutură cartonașele pe care au fost micii cu puțin muștar. Vela-Ciao e uitat, pe furiș pleacă să predea drept constituțional la stabilimentul Hyperion. Machiavelica mână a lui Șică a izbândit.

Interpretul mimico-gestual urcă pe scenă în geacă de piele

de vară și spune în limbajul mimico-gestual: Bonjour, popor!

Gâdilă la orgoliul propriu, poporul exultă.

Vocea poporului-vocea zeilor strigă din chiar Doamne: să-și ia domnul Bill cipurile și să-și le bage în altă parte, ca pe termometru! Hău-hău-hău, bucurie. Se scandează: libertate, libertate!

Interpretul mimico-gestual e aruncat spre cerul românesc, ca Tata Puiu spre cerul Americii, după meciul cu Argentina. Se joacă hora unirii.

De la sud de Dunăre, bulgarii prind cu antenele românii și privesc cu jind frățesc. Din drum spre concediul de vară, președintele Iohannis privește cu atenție și îngrijorare. Zori de zi. Sfârșit. **SDC**

Tirania nuanțelor

Scrisul e o industrie a nuanțelor. Nu așteptăm de la scriitori să ne spună că e alb sau negru, ci că e complicat.

S-a muncit secole de-a rândul pentru ca azi nuanța să devină o obligație. Această obligație e pe de-o parte întemeiată cultural pe bogata jurisprudență a moralizatorilor francezi și a romanului modern, și pe de alta e un corolar hedonist-libertarianist al obsesiei individualismului – totul e „de la caz la caz”, suntem unici, fiecare din noi are dreptate în felul nostru. Bineînțeles că se vinde bine în continuare și literatura comercială a kitschului eficient, în care un bărbat sărac iubește tare de tot o femeie bogată care nu-l iubește deloc. Cultura *entertainment*-ului (oare e o contradicție în termeni?) va dispărea ultima. Totuși, cititorul

cu oarecare educație nu mai e interesat de faptul că să pleci la război „e greu” sau că privirea ei „te sfredelește”. El a fost crescut în stilistica banală a evitării locului comun – care generează un nou strat de clișee.

În același timp însă, un talent excesiv pentru nuanțe trezește și o admirație sceptică, așa cum poți să admiri un om de știință care concepe explozibili, dar asta nu te face să vrei să vizitezi cu el sera Grădinii Botanice. Pe scurt, dacă te descurci prea bine cu nuanțele, apar automat îndoiele că poți fi un om dintr-o bucată. Nostalgia după asemenea oameni e în creștere. Ba chiar aș zice că, dacă la capătul de jos se află literatura de consum fără nuanțe, iar apoi, într-o poziție intermediară, pentru cititorul cu oarecare educație vine literatura cu nuanțe, pentru cititorul

CĂTĂLIN PAVEL

CÂTEVA PÂNZE SUS

foarte educat o mare atracție o prezintă întoarcerea la cultura care renunță la nuanțe, care tranșează bărbătește. Cultura de consum pentru elitele cele mai pretențioase are asemănări ciudate cu distracțiile populare. (S-ar putea scrie o istorie a derapajelor elitelor atât către sofisticare sterilă, cât și către trivialitate vitalistă. Poate bat câmpii nișel, dar am impresia că e ceva valabil aici.)

În altă ordine de idei, un dialog despre nuanțe care mi-a rămas în minte douăzeci de ani apare în *Ultimele zile ale Europei – o călătorie diplomatică în 1939*. Povestește

ministrul de externe de atunci al României, Grigore Gafencu: „Ce voia Germania? Să alipească Danzigul la Reich, permițându-i să rămână în spațiul economic al Poloniei. Și ce dorea Polonia? Să permită populației germane din Danzig să se administreze în mod liber (...). În esență, este vorba doar de o chestiune de nuanțe, îi declarase Franassovici, ambasadorul României, colegului său german, vrând să-i sondeze intențiile. Vă înșelați, îi răspunsese contele von Moltke (...). Nu este o chestiune de

nuanțe, ci de culori. Vedeți această hartă a Europei? Germania este marcată cu galben, iar statul liber Danzig cu albastru. Ei bine, mica pată albastră trebuie să dispară. În locul ei trebuie să apară culoarea galbenă”.

Discuția de la Varșovia între cei doi ambasadori amintește că albastrul închis și albastrul deschis al unora sunt mortale. „Pământul ăsta trebuie să devină al meu” sau „nu mai vreau să fiu cu tine” sunt livrate ca un enunț de nuanță. Iar radicalismul e adesea construit pe nuanțe.

După cum se vede, mi-e greu să am o poziție fermă în problema nuanțelor: sunt bune sau rele? E nuanța tocmeală, slăbiciune și speculație? Sau profunzime a analizei și delicatețe de om umblat? Aăă, de la caz la caz. Dar aș fi vrut să-l văd pe von Moltke în fața uneia din hărțile otomane din secolul 16 a lui Matrakçı Nasuh (foto). Pe asemenea hărți toate culorile sunt la locul lor, și mai ales albastrul. **SDC**

Jurnal de coronavirus: epidemia conspirațiilor

Odată ce epidemia de COVID-19 și-a încetinit, pare-se, ritmul, iar îmbolnăvirile și morții nu mai sunt îndeajuns de mulți ca să merite prima pagină a ziarelor, încep să iasă la iveală tendințe colective care până acum ocupau un loc umbrit.

RADU PAVEL GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPTȚI

Nu e ca și cum ele n-ar fi existat și înainte, dar coronavirusul pare să le fi potențat, atacând sistemul imunitar al rațiunii umane la fel cum atacă și sistemul imunitar al organismului: acolo unde se dovedește mai slab. Nu includ aici suspiciunea că pandemia de anul acesta ar fi fost provocată de un virus modificat genetic în laboratoarele chineze. Deși eronată, ea are o anumită logică, se înscrie într-un scenariu posibil de război bacteriologic, în cadrele gândirii raționale – și belicoase – umane. E și motivul pentru

care a fost verificată și i s-a dovedit (științific!) falsitatea.

Altfel stau lucrurile cu o altă teorie, care promovează ideea că noua tehnologie 5G stimulează răspândirea coronavirusului, iar antenele de comunicații pentru aceste rețele mobile sunt factori de contaminare a populației. Conform acestei teorii, companiile ce folosesc tehnologia 5G urmăresc de fapt să îmbolnăvească cât mai

mulți oameni. De ce niște antene și relee ar propaga un organism biologic? – asta e exact una din acele întrebări la mintea cocoșului pe care, dacă nu ți-o pui, faci de răs răsă umană cugetătoare. Sau, o altă întrebare din aceeași categorie: de ce niște companii chitite pe profit din telecomunicații ar vrea să-și îmbolnăvească potențialii clienți? Ori – încă una – dacă aceste antene malefice sunt într-adevăr capabile să răspândească particule virale, dacă antenele tușesc și scuipă COVID-19, atunci de ce tocmai coronavirus? De ce criminalii 5G nu au decis să răspândească niște boli mai serioase, o ciumă bubonică, o febră Dengă, tuberculoză? Că mare-i puterea 5G! Dar, oricât de stupid ar suna, o asemenea teorie are adepți numeroși și hotărâți. Unii dintre ei au incendiat recent în

Marea Britanie câteva antene 5G. Nu s-a stabilit încă dacă ulterior infecțiile cu COVID-19 au scăzut, dar IQ-ul mediu al locuitorilor din zonă a fost cu siguranță tras în jos.

În aceeași categorie a conspiraționismului atât de absurd, încât cucerește adepți tocmai prin lipsa de noimă, intră și teama de termoscanare. Termoscanarea în sine nu-i cine știe ce: e mai degrabă un gest formal prin care marile magazine – deși nu doar ele – verifică superficial temperatura celor ce intră în incintele lor, având însă grijă să nu-și alunge cumpărătorii. Ca dovadă, unii clienți au aflat cu stupeoare că au temperaturi atât de mici, încât ar putea fi mai degrabă morți – dar măcar fără febră. Iar acest act banal a fost interpretat și el într-o cheie conspiraționistă, urmând o cărare bătătorită. O spune cel mai bine un deputat român, care, culmea, e – sau a fost cândva – medic: prin termoscanare facială, zice el, se accesează datele personale fără acordul persoanei și astfel autoritățile statului monitorizează orice individ termoscanat din România. De ce ar face asta și de ce tocmai prin termoscanare? – iată altă întrebare la mintea

cocoșului. O întrebare mai logică ar fi cum de un absolvent de Medicină, care s-ar zice că se pricepe, fie și aproximativ, la corpul uman și la tehnologia medicală, poate declara public așa ceva. Dar de aici se nasc alte întrebări, legate de calitatea învățământului superior din România, așa că mai bine nu insistăm.

Sigur, datele personale se pot citi prin așa-zisa „termoscanare” dacă aparatul are ce citi – de exemplu, cipul implantat în corpul nostru conform altor teorii conspiraționiste vechi și longevive. Căci până la urmă coronavirusul a fost, într-un fel, un pat germinativ pentru aceleași obsesii pe care le recirculă de ani buni indivizii temători și semidocti din întreaga lume. Acum câteva luni spuneam că, după tot răul, coronavirusul ar putea avea și un efect colateral bun: atunci când se va găsi un tratament – un vaccin, poate – împotriva bolii, spaima de COVID-19 îi va face pe antivacciniști să-și reevalueze concepțiile. Recunosc cu rușine că m-am înșelat. Omul, această culme a creației divine, nu va înceta niciodată să atingă el însuși noi culmi. Inclusiv pe cele ale prostiei. **SDC**

Pact pentru România

Cei care spun că politica nu e pentru ei și că nu îi interesează greșesc amar. Pentru că în realitate politica e în toate.

Politică e și atunci când te urci în tramvai, politică e și când nu ai autostradă și faci 100 de kilometri în două ore. Sau când stai la coadă la nu știu ce instituție, pentru că niște directori sunt puși doar pentru că sunt prieteni cu șeful filialei partidului aflat la putere. Orice decizie de consiliu local, județean, orice hotărâre a unui primar, premier sau președinte de țară este până la urmă un gest politic. Totul este politică. Dacă ai un primar zurliu și pus mereu pe harță, atunci nu te aștepta să fie liniște în orașul tău. Și nici proiecte de anvergură.

La fel, un guvern de stânga nu va fi interesat neapărat de soarta celor care produc, ci măsurile sale vor viza în special categoriile defavorizate. Cum un guvern de

dreapta nu va fi foarte preocupat de protecția socială.

Da, ar trebui să ne intereseze politica. Însă politica nu ar trebui să coboare până la ultima funcție dintr-o instituție. Aici se rupe firul, din acest motiv multă lume detestă politica. Te duci la vot pentru a îndrepta lucrurile în țară sau pentru că speră că vin ceilalți la putere și vor fi mai competenți, mai aproape de probleme reale ale oamenilor. De prea multe ori alegătorii s-au fript. I-au votat pe unii doar pentru că îi urau prea mult pe ceilalți. N-au fost la mijloc programe, ci doar staniol frumos colorat și multă dezamăgire față de cei aflați la momentul respectiv la putere.

Într-un stat sănătos, decizia politică se oprește la un nivel rezonabil. Iar dezbaterea politică ar trebui axată pe subiecte mari, presante, nu pe tot felul de nimicuri din care nu câștigă nimeni nimic. La noi în schimb, dacă ar putea, puterea și opoziția s-ar certa și pe

tema culoarului aerian dintre două localități. De ce să treacă pe deasupra Bacăului când avionul poate zbura peste Suceava?

România va avea în toamnă alegeri locale și parlamentare. Sau ar trebui să le aibă. Alegerile locale erau inițial programate chiar în aceste zile, însă au fost amânate din cauza pandemiei, în timp ce mandatele parlamentarilor se încheie la finele anului. Cum însă fiecare partid are propriile calcule, data celor două scrutine nu poate fi stabilită atât de ușor. Nu se știe nici măcar cine are dreptul să stabilească ziua alegerilor. Guvernul sau Parlamentul? De ce s-a ajuns aici? Păi guvernul e PNL, dar minoritar, în timp ce PSD are majoritatea în Parlament, pentru că așa a ieșit votul din urmă cu patru ani. Cele două partide au interese diferite, de aceea s-a ajuns la arbitrajul Curții Constituționale.

Judecătorii CCR au decis: Guvernul este cel care trebuie să stabilească data alegerilor, locale sau

parlamentare, dar numai în urma consultării și celeilalte părți.

Verdictul Curții pare rezonabil, logic ar fi fost ca PSD, PNL, dar și celelalte partide din Parlament, să fi căzut deja de acord pe acest subiect.

România nu prea are timp de pierdut, doar politicienii pare-se că au vreme suficientă pentru chestiunile mărunte. Uitați-vă ce se petrece cu infrastructura. Se discută despre autostrăzi doar la modul general, se lucrează pe bucățele, în funcție de diverse interese și de licitații. Adică la plesneală, fără un program coerent și fără bugete clare.

Care este proiectul de țară al României? Îl cunoașteți cumva? Da, ne-am săturat de planuri, schițe și promisiuni. Pentru că nu de asta duce lipsă România, ci de lideri politici care să vorbească puțin și să facă mult.

Vom avea la dispoziție în următorii șapte ani sume imense de la Uniunea Europeană. Unele calcule arată că vor veni cam 70 de

FLORIN GHEȚU

VAGONUL CU VORBE

miliarde de euro. O sumă uriașă care poate schimba această țară din temelii. Dar avem garanția că lucrurile se vor mișca și că vom avea șantieri peste tot?

Politica presupune tensiune și atacuri între combatanți. N-am inventat noi democrația, așa e peste tot. Și alții se ceartă, ba chiar sunt acuze dure, dar fac lucruri trainice care rămân generațiilor următoare.

La mai bine de 30 de ani de la Revoluție a venit timpul maturizării partidelor. Nu-s neapărat adepții păcii și prieteniei pe scena politică, dar pe subiectele majore nu văd sensul scandalului etern.

Nici bugetul național, nici banii europeni nu sunt ai vreunui partid politic. De aceea un pact minimal pare obligatoriu. Dacă nu acum, măcar în primele luni după viitoarele alegeri parlamentare. **SDC**

”Vom avea la dispoziție în următorii șapte ani sume imense de la Uniunea Europeană. Unele calcule arată că vor veni cam 70 de miliarde de euro.”

INTERVIU CU RAMONA ZAHARIA, MEZZOSOPRANĂ:

„Nu vă îndepărtați de artiști”

CĂTĂLIN SAVA

RUBATO.
RUBRICA DE CLASICĂ

Carantina a însemnat pentru ea mai mult timp pentru familie, dar și lipsa publicului și a adrenalinei din timpul spectacolelor. Va reveni în lumina reflectoarelor într-un concert de gală la Deutsche Oper am Rhein pe 19 iunie, iar în toamnă va debuta în *Carmen* pe una dintre cele mai prestigioase scene lirice ale lumii, la Metropolitan Opera New York, acolo unde a confirmat stagiunea trecută într-un rol verdian. Ramona Zaharia, mezzosoprana care cântă cu bucurie pe scenele din România atunci când este invitată, are un mesaj pentru publicul de acasă, în exclusivitate pentru SdC, la „Muzicieni în stare de alertă”: *nu vă îndepărtați de artiști, susțineți-i în continuare, chiar și în mediul online, și continuați să mergeți la spectacolele viitoare!*

Cum ți-ai petrecut toată această perioadă de carantină, Ramona Zaharia, și – foarte important! – cum reziști departe de scenă?

Perioada de carantină a început ca fiind pentru mine o pauză totală de la ceea ce făceam înainte, așa că a trebuit să găsesc lucruri noi care să mă facă fericită: citit, gătit, văzut filme pe care nu am avut timp să le vizionez până acum. În această perioadă, cel mai important a fost că am putut petrece mai mult timp cu soțul meu. Înainte de pandemie, acest lucru îmi lipsea, fiecare având contractele lui și din acest motiv ne vedeam rar.

Ce îți lipsește cel mai mult din viața ta de dinaintea episodului pandemic 2020?

Acum îmi lipsesc colegii, repetițiile, aparițiile pe scenă, adrenalina din timpul unui spectacol și nu în ultimul rând, publicul.

Dacă în România nu e încă foarte clar, o parte a marilor instituții muzicale europene își vor relua reprezentațiile în luna iunie, cel puțin în Italia și Austria, rămâne de văzut cum și în ce formă. Ce se întâmplă în Germania, în operă nu e doar orchestră pe scenă, care e situația la Deutsche Oper am Rhein, acolo unde ești membră a echipei din Düsseldorf din stagiunea 2014-2015? Când revii în fața publicului de la Opernhaus?

În Germania, majoritatea operelor și-au închis stagiunea. Deutsche Oper am Rhein va avea un concert de închidere a stagiunii pe 19 iunie, în care voi cânta și eu. La începutul stagiunii următoare (septembrie-decembrie), avem un proiect prin care vom introduce câteva titluri de operă, care pot respecta noile reguli de distanțare, având o orchestra redusă și mai puține personaje pe scenă.

Toți artiștii și-au văzut anulate spectacolele și concertele, inclusiv soțul tău, baritonul Bogdan Baciuc cu care ești colegă în teatrul de la Düsseldorf, care și-a văzut amânat un debut foarte

important la Covent Garden, în Silvio din Pagliacci de Leoncavallo. Ce știi despre revenirea ta la Metropolitan Opera din această toamnă, în octombrie când era programat debutul în Carmen, un rol pe care știi că îl iubești foarte mult? Ce se va întâmpla cu acest mult așteptat debut, ai primit vreun semn de la New York?

Din nefericire, soțul meu nu a avut ocazia să deuteze în aprilie la Covent Garden, împărțind soarta multor artiști cărora li s-au anulat contractele. Sper ca situația să se schimbe și debutul meu în *Carmen* la Met să aibă loc. În septembrie ar trebui să fiu deja la New York. Cei de la Met sunt optimiști și mi-au trimis toate actele pentru a obține viza de lucru. Acum tot ce pot face este să aștept.

Și eu aștept mult acest Carmen cu tine la Metropolitan. În stagiunea 2019 ai debutat la Met în Maddalena din Rigoletto de Verdi, cum te-ai simțit în montarea modernă a lui Michael Mayer alături de Roberto Frontali, Vittorio Grigolo și Nadine Sierra, pe această scenă incredibilă?

În cariera mea internațională am tot avut parte de montări mai mult sau mai puțin fericite din punct de vedere regizoral și pot să spun că montarea lui Michael Mayer a fost una dintre cele mai interesante și logice montări moderne la care am luat parte. Deși regizorul a dus acțiunea cu 400 de ani mai târziu, mai exact în anii '50, a făcut în așa fel încât să păstreze relațiile dintre personaje. Am avut bucuria să interpretez rolul Maddalena, un rol foarte drag mie, alături de oameni minunați și artiști extraordinari, care mi-au făcut debutul pe scena Met-ului foarte ușor. Alături de cei mai sus menționați, i-aș mai aminti și pe Ștefan Kocán, Matthew Polenzani, Rosa Feola, Francesco Demuro și George Gagnidze.

Ai deja în repertoriu parte din marile roluri dedicate vocii de mezzo, mă gândesc la Carmen, Dalila, Amneris, Ulrica, Federica,

Principessa di Eboli ș.a. dar și roluri în opere de Wagner sau Bernstein. Ce opinie ai despre creația contemporană de operă și ce roluri ți-ai mai dori să abordezi acum, când ești deja o personalitate muzicală împlinită?

Faptul că am avut șansa să cânt aceste roluri importante în cariera oricărei mezzosoprane mă face să mă simt norocoasă și să îmi doresc noi provocări artistice. Îmi doresc Santuzza (rol din *Cavalleria Rusticana* de Pietro Mascagni, n.r.), pentru că e o piatră de încercare (ca și Eboli) pentru orice mezzosoprana, dar mai mult decât atât, iubesc muzica veristă și în mod special creația lui Mascagni. Mă ghidez după expresia „sky is the limit” și așa sunt și dorințele mele în ceea ce privește viața mea artistică, nelimitate. Unul dintre vise este să devin regizor de operă și consider că aș avea un plus în această activitate, deoarece aș aborda lucrurile din punctul de vedere al omului de

scenă, înțelegând în totalitate actul artistic.

Dincolo de Carmen la Met, ar fi trebuit să fii în această perioadă neagră pentru orice artist și Amneris la Cluj sau Carmen la Iași, pentru că tu cânti cu bucurie oriunde în țară, iar publicul de acasă te iubește foarte mult. La final, mesajul tău pentru publicul din România și mesajul pentru colegii tăi din teatrele lirice de acasă.

Îndemnul meu pentru publicul de acasă este următorul: nu vă îndepărtați de artiști, susțineți-i în continuare, chiar și în mediul online, și continuați să mergeți la spectacolele viitoare.

Ca să treacă mai ușor prin această perioadă, colegilor mei le doresc să se redescopere ca artiști și ca oameni, să studieze și să nu uite de bucuria de a performa în fața publicului, sfat pe care îl urmez și eu. **SDC**

Ramona Zaharia în *Carmen* la Opera Națională Română Iași

Cum mi-am petrecut pandemia

E perfect normală întrebarea ce face un critic de teatru în perioada în care, din motive de pandemie cauzată de noul coronavirus, materia lui primă, adică spectacolele live, sunt suspendate? Răspunsul perfect normal e: se adaptează, ca toată lumea.

OLTIȚA CÎNTEC

DATUL ÎN SPECTACOL

Ceea ce am făcut și eu. Izolarea n-a fost, din punctul meu de vedere, un lucru chiar atât de rău. Am pus la treabă creativitatea în găsirea unor soluții ingenioase la diverse chestiuni în care m-am implicat. Situațiile imprevizibile îndeamnă la imaginarea unor rezolvări neașteptate ce activează resurse remanente, extrem de utile. Intervalul mi-a îngăduit cu generozitate concentrarea pe câteva proiecte ce stăteau în așteptare, ale căror *deadline*-uri îmi suflau în ceafă. Privind retrospectiv, am fost chiar mai ocupată decât în zilele ante-pandemie.

În primul rând, am avut grijă să nu mă atașez de vreun virus. Poate am fost/ sunt ușor exagerată cu grija, dar paza bună trece primejdia rea. Sută la sută nu ai cum să te protejezi, hazardul are contribuția lui, mai ales că vorbim despre un adversar microscopic. Dar pentru că nu mi-ar fi plăcut deloc să stau prin spital vreo lună de zile, am ajuns să mă spăl compulsiv pe mâini, să dezvolt un reflex permanent de distanțare, să folosesc litri de biocide, să șterg obsesiv clanțele ușii de la intrare, să... Când văd pe ecran secvențe cu aglomerări umane, îmbrățișări sau străngeri de mână, involuntar mă feresc!

UN DEMERS MAI MULT DECÂT NECESAR

Am urmărit o groază de producții difuzate online. A fost șansa de a vedea creații ale unor artiști care mă interesează, realizate pe scene premium ale mapamondului. Nu e ca atunci când ești în sală, la câțiva metri de artiști, e un alt tip de emoție, dar cu toții apelam și înainte de refugiul în mediul electronic la înregistrări video, pentru când nu ajungeam din motive de îndepărtare geografică și buget de deplasare.

Am colaborat la un volum colectiv consacrat pandemiei, primul din România, inițiat de Alina

Hucai și Editura Sedcom Libris, *Pan-demon 2020 și Covid 19*. Contribuția mea s-a numit „Teatrul oamenilor reali. Cinci acte, în România” și documentează ludic câteva episoade ieșite din matcă, precum timpurile. Iată un fragment: „Parcurgând zilnic fluxurile de știri, am constatat că multe dintre registrele dramatice sunt ilustrate abundent de exemple elocvente. Am dat peste absurd consistent, Kafka, Ionesco, Becket și Vișniec la un loc. Am întâlnit comic substanțial, în mixuri de Caragiale, Molière, Goldoni, Gogol. Am aflat cât tragic poate încăpea în existența umană. Și am decis să scriu despre teatralitatea prezentului. Despre un teatru al oamenilor reali, care bate de departe imaginația autorilor, pentru că în momente de criză viața întrece ficțiunea. Sunt întâmplări adevărate care-i așteaptă pe dramaturgi să le dezvolte scenic după ce lucrurile se vor liniști și vor reveni la normal.” Adevărul e că situația această neprevăzută care a fost izolarea la scară mondială a generat puzderie de întâmplări la care nici cu gândul n-ai fi gândit altfel. Unele mai tari chiar decât ficțiunea însăși.

Am dat o mulțime de interviuri și, firește, am scris săptămână de săptămână pentru rubrica de aici. Mare plăcere mi-a făcut să lucrez pentru *Dicționarul Multimedia al Teatrului Românesc (1950-2020)*, inițiat de Cristina Modreanu, prin Asociația Română pentru Promovarea Artelor Spectacolului (ARPAS).

Un demers era mai mult decât necesar. Teatrul nostru nu este reflectat, nici acum, la 30 de ani de existență în condiții de libertate, în asemenea lucrări de referință. Practicienii din arta animației au fost mai tenace și au redactat ediții succesive ale unor enciclopedii ce reunesc creatorii domeniului sub forma concentrată a fișelor.

Proiectul lansat de Cristian Modreanu are vreo câțiva ani de când se bate pentru o finanțare. Abia acum, și încă după contestație, AFCN a alocat o stipendie pentru start. Dicționarul e realizat în parteneriat cu Facultatea de Teatru și Film a Universității Babeș-Bolyai din Cluj Napoca, Facultatea de Teatru a Universității de Arte din Tg. Mureș, Asociația Internațională a Criticilor de Teatru din România.

CREATIVITATEA E MEREU DE MARE FOLOS

Nu în ultimul rând, am lucrat pentru ediția 2020 a Festivalului Internațional de Teatru pentru Publicul Tânăr. Va fi a XIII-a ediție a FITPTI și, deocamdată, bugetul e un zero mare și lat. Consiliul Județean a făcut două rectificări negative pentru toate instituțiile de cultură și evenimentele culturale pe care le finanța ca ordonator de credite, lăsând vântul să bată prin punguța destinată lor. Artiștii speră, totuși, să urmeze și rectificări pozitive, iar orașul culturii să revină la misiunea asumată de comunitate.

Cea mai bună abordare a unor vremuri tulburi e cea constructivă. Fără panici, fără să ne smulgem părul din cap. Cu raționalitate și închipuind soluții de adaptare, ascultându-i pe specialiști, adică pe oamenii de știință și pe medici. Creativitatea e mereu de mare folos în contextul în care ești scos forțat din rutina cotidiană.

Despre scenarită, fantasmagorii, refuzul evidenței (că au fost și multe dintr-astea!) ce pot să zic, decât ce am postat și pe o rețea de socializare. Sunt triste, la limita incredibilului pentru secolul XXI timpuri și îmi amintesc de o glumă istorică.

În momentul când au fost aduse din Egipt în Europa primele girafe, în 1824, ca daruri diplomatice pentru regalițiile de la Paris, Londra și Viena, presa continentală a vuit. Girafele puteau fi văzute în grădinile zoologice din cele trei capitale, biologii vorbeau despre ele, dar unii spuneau că așa ceva nu există!

Cel mai mult mi-au lipsit călătoriile. A trebuit să contramandez vreo două, dar cum se dă drumul la zboruri, gata, o iau din loc! **SDC**

ION BARBU

PINACOTECA DIN PETRILA

INTERVIU CU SCRITOAREA VERONICA ROTH

„Orice ar merge prost, întotdeauna sunt oameni care se luptă să îndrepte lucrurile”

Am avut ocazia de a discuta cu Veronica Roth, populara scriitoare de literatură pentru tineri (*young adult*). Oportunitatea a apărut ca urmare a participării autoarei americane la Festivalul Internațional de Literatură și Traducere de la Iași, în 2018. Făcută celebră de trilogia *Divergent* (compusă din volumele *Divergent*, *Insurgent*,

Experiment), care a fost și ecranizată, vreme de ani la rând Veronica Roth a primit pentru cărțile semnate de ea premii pentru cel mai bun roman fantasy și SF. Prezența sa în România, la Iași, nu a fost o experiență singulară, până în acel moment ajungând de câteva ori în partea aceasta a lumii, fiind chiar vreme de 5 luni locuitoare a Clujului.

Obişnuită de copil să călătorească, să nu stea foarte mult într-un loc, cu mama poloneză și tatăl german, Veronica însăși spune că este obișnuită din aceste motive să nu aibă foarte multe prejudecăți de natură culturală, ci că este mult mai interesată să vadă ce îi poate oferi un nou spațiu, o nouă experiență. Despre toate acestea, ca și despre alte cărți semnate de ea, despre percepția României, despre tulburările din America și despre lumea în care trăim vă invităm să citiți în interviul de mai jos.

RĂZVAN CHIRUȚĂ

Ați publicat o nouă în 2018, *The Faith Divides*, tradusă în limba română drept *Cumpăna destinilor*. Ce îmi puteți spune despre ea?

Cartea pe care am scris-o anterior, *Carve the Mark*, nu știu exact cum a fost tradusă în România, cred că *Pecetea morții*, e prima dintr-o serie scurtă, iar *Cumpăna destinilor* este încheierea ei. Este greu de rezumat, deoarece *Cumpăna destinilor* este o continuare a primei cărți. Dar, foarte pe scurt, povestea este despre un tânăr care este răpit de acasă și dus într-o țară dușmană și care trebuie să își recupereze fratele. Apoi totul se complică. Altfel spus, la nivel extern *Cumpăna destinilor*

este despre un război iminent și cu un personaj central care încearcă să-și dea seama cine este și cum să facă față conflictului ce are loc în galaxie, ca urmare a ceea ce s-a petrecut în prima carte.

Am observat că, deși ați scris multe cărți după trilogia *Divergent*, mereu primiți întrebări legate numai de ea. Voiam să vă întreb însă altceva: oare dacă te bucuri de un succes timpuriu, asta nu afectează ceea ce scrii ulterior?

Cred că trebuie să fie așa, pentru că pentru mine a fost un lucru foarte mare. Nu îi învinovățesc pe oameni că mă întreabă despre

trilogie, pentru că a fost ca o explozie care mi-a schimbat total viața. Nu mă deranjează să vorbesc despre *Divergent*, uneori am impresia că voi vorbi despre ea pentru totdeauna, depinde de ce se va întâmpla mai departe (râde).

Poate veți avea un succes și mai mare în viitor.

O, da! Ar fi de vis. Poate, dar probabil că nu (râde). Dar da, cred că succesul îmi afectează muncă, poate fi copleșitor dacă te gândești la tot ce s-a întâmplat, dar încerc să nu o fac. Am decis că așa e cel mai bine să abordez problema, să mă concentrez la ceea ce scriu în momentul de față.

Deci nu vă deranjează că sunteți întrebată permanent despre *Divergent*.

Nu, nu prea. Uneori am impresia că am primit atât de des aceleași întrebări, încât răspunsurile pot părea pregătite de acasă, dar exact asta am de spus despre subiect. Asta poate fi uneori o problemă, dar nu mă deranjează aceste întrebări.

Am citit un articol din Statele Unite că Generația Z, practic adolescenții de astăzi, sunt atât de puternic influențați de cărți precum *Divergent* sau *Jocurile foamei*, încât au învățat să ia atitudine și să nu accepte pur și simplu ceea ce li se întâmplă.

” Am încercat să ascult ce spun tinerii că trebuie să facem, fiindcă cred că știu mai bine decât noi cum să fie în siguranță la școală. ”

Și aceasta, se spune în articol, pentru că o temă subsidiară din *Divergent*, din *Jocurile foamei*, este cea a adolescentului care ajunge să preia frâiele și încearcă să repare ceea ce a fost distrus de adulți. Aceasta ar fi o explicație pentru care astăzi avem de-a face cu o generație de adolescenți care sunt mult mai implicați în societate. Cum vi se pare această teorie?

Aș spune că de fapt lucrurile stau pe dos: ajungi să scrii o carte fiindcă observi că adolescenții, că tinerii deja procedează așa, că sunt mânați de dorința de a schimba lumea din jurul lor. Așa că ajungi să scrii cartea pentru că simți că e veridică și justificată. În cazul meu, nu e vorba de faptul că adolescenții ar fi fost influențați de carte, deși aș extrem de flatată dacă ar fi așa...

Articolul era scris de un adolescent.

Asta sună foarte încurajator. Consider că, în calitate de autor de

cărți pentru tineri, sperî că volumele tale le vor vorbi, că vor deveni o voce în discuția pe care aceștia o poartă în interior despre ce cred despre lume, ce cred că ar trebui să facă. Să fii o voce care participă la această discuție este o onoare. Cu atât mai mult cu cât în majoritatea ocaziilor în care vorbesc despre cărțile mele simt că mai degrabă adulții sunt cei care spun de influența asupra adolescenților, dar venind direct de la unul dintre ei în sine este cu totul altceva.

Dar mesajul trilogiei dumneavoastră nu este foarte optimist. Scrieți despre un guvern corupt și abuziv care ajunge să fie schimbat cu un alt guvern care merge de asemenea într-o direcție greșită. Credeți că nu se poate face nimic, că suntem lipsiți de speranță?

Nu chiar, cred că ambele direcții sunt valabile. Eu sunt o persoană pesimistă, deci cred că inevitabil ajung să văd cum ceva ar putea merge greșit. Dar, pe măsură ce am scris cărțile, am devenit puțin mai optimistă, deoarece mi-am dat seama că, orice ar merge prost, întotdeauna sunt oameni care se luptă să îndrepte lucrurile. Poate că nu vom ajunge niciodată la perfecțiune, dar ne străduim mereu. Pentru mine, acesta este un mesaj optimist înăuntrul unui pesimist (râde). Cred că încerc să le echilibrez pe ambele. Personajele mele continuă să se lupte, în ciuda lucrurilor îngrozitoare care

li se întâmplă. Este încurajator și foarte adevărat, oamenii ripostează întotdeauna. Suntem azi într-o țară ca a voastră, în care s-au petrecut o serie de lucruri teribile, dar oamenii au continuat să reziste și și-au reclădit țara și știu că românii sunt foarte activi la nivel politic, se întâlnesc, organizează marșuri, protestează. Pentru mine și aceste lucruri sunt parte din acest spirit uman uimitor.

Mi-a plăcut o întrebare pe care ați primit-o mai demult, evident, legată de *Divergent*: din ce facțiune ați vrea să faceți parte, iar atunci ați răspuns că din Abnegație. Acum, după 5 ani, credeți la fel?

Da, dar nu cred că aș vrea în nici una. Toate par groaznice într-un fel sau altul, de asta e o distopie. Dar cred că în Abnegație ai cele mai mari șanse la o viață bună, oferindu-te celorlalți, cred că asta s-ar putea să te împlinească. Probabil m-aș descurca (râde).

Dar din păcate aceste separări, categorii se regăsesc în viața reală. Iar eu mă minunez cum vechi metode de manipulare funcționează mai departe – ideea de dușman din interior și din exterior. De ce considerăți că ele funcționează?

Nu poți cunoaște pe toată lumea personal, e clar, așa că trebuie să împarți oamenii în grupuri, să îi pui pe categorii, ca să simți că înțelegi ce se întâmplă. Dar e ca și cum ai stenografia: „Știu totul despre persoana aceasta fiindcă face parte din grupul politic cutare sau e din țara aia” și ne e mai simplu să privim lumea așa. Chiar avem nevoie de asta pentru a putea funcționa. Dar cu cât cunoști mai bine un individ dintr-un grup, cu atât presupunerile tale vor fi mai încercate. Iar cei pe care nu îi cunoști reprezintă un pericol pentru tine. Dar această teamă este cea periculoasă astăzi, când îi vezi pe toți ceilalți ca teroriști sau criminali.

Ați fost în Cluj, aș vrea să îmi spuneți mai multe despre timpul petrecut acolo. Cât timp ați stat în Cluj?

Veronica Roth și Iulian Tănase, FILIT 2018

La început, când m-am mutat cu soțul meu, am stat acolo 5 luni, iar apoi am tot revenit, acum este a patra oară când sunt în România. Am revenit pentru perioade mai scurte, dar am locuit în Cluj vreme de 5 luni. Mi-a plăcut foarte mult, evident, altfel nu aș fi revenit iar și iar. Până atunci nu am locuit nicăieri așa de mult, adult fiind. Când eram mică, părinții mei s-au tot plimbat. Am locuit în Hong Kong, în Germania, tata e german, iar mama e poloneză, așa că au vrut să trăim în tot felul de locuri. A fost o adaptare, cu siguranță că a fost ceva diferit, dar am fost foarte impresionată de Cluj, cred că este un loc care își poartă la vedere istoria, cu toate clădirile sale vechi și frumoase.

Acolo e și un zid care rezistă încă dinainte să fi existat țara mea și a fost un șoc să îmi dau seama: „Zidul ăsta este mai bătrân decât SUA!”. Apoi ai acolo și toate blocurile comuniste, alături de noile clădiri. Iubesc arhitectura, deci evident că mă raportează așa la oraș. Pentru mine a fost o experiență foarte puternică, să vezi că orașul e plin de istorie, dar se merge mai departe, fără ca oamenii să o uite.

Cum mama vă e poloneză, știți ce se întâmplă astăzi în Polonia, arată din păcate ca un fel de distopie. Pare că, după atâta timp, oamenii nu învață nimic. Aveți aceeași senzație, că oamenii fac iar și iar aceleași greșeli?

„Când ajung într-un loc nou, încerc să gândesc dincolo de propria experiență, să mă bucur de ce poate oferi locul acela.”

Da, clar că da, mai ales acum. Nu mă gândeam la asta foarte mult, mi se părea că facem progrese, iar apoi îți dai seama că nici în SUA nu e foarte bine, cu alegerile prezidențiale, cu felul în care merge politica la noi, sentimentul este că revenim la o situație la care am sperat să nu ne întoarcem niciodată. Aici dăm din nou de pesimismul meu. Dar îi văd și pe tineri care preiau acum poveri pe care ar fi trebuit să le ducem noi pentru ei. Ajungi să îți dai seama că tot ce putem face este să încercăm să îndreptăm greșelile pe care le-am făcut.

Sunteți implicată civic în ceea ce se întâmplă în Statele Unite? Nu politic, ci civic?

Da, puțin, încerc să donez bani acolo unde cred că ar fi util, am participat la un marș March for Our Lives în Chicago, ceea ce e deosebit de important pentru orașul meu, unde sunt foarte multe incidente armate. Am încercat să ascult ce spun tinerii că trebuie să facem, fiindcă cred că știu mai bine decât noi cum să fie în siguranță la școală. Încerc să sprijin organizații care susțin controlul armelor de foc la nivel național. Avem un control puternic asupra lor în Chicago, dar cei care vor o armă o obțin din altă parte. Prin urmare, avem nevoie de reguli federale, la nivel național, altfel legile locale pot fi eludate foarte rapid.

Ați spus că ați locuit în întreaga lume, deci sunteți un copil al lumii. Povestiți-mi despre partea aceasta a vieții, în care v-ați tot

mutat, cum ați resimțit plecarea dintr-un loc în altul, trecerea dintr-o cultură într-o alta?

Cred că mi-a fost ușor fiindcă eram foarte mică, am crezut că asta fac toți oamenii. De fapt, era mai ciudat pentru mine când nu ne-am mai mutat, după ce am ajuns în SUA și am rămas acolo. A fost o experiență foarte bună, află cum funcționează diverse țări și îți dai seama că nu o fac cum așa cum se face în țara ta. Așa ajungi să te ferești de preconcepții privind ce este bine și ce este rău. Când ajung într-un loc nou, încerc să gândesc dincolo de propria experiență, să mă bucur de ce poate oferi locul acela, de ce mă poate învăța.

Atunci ultima întrebare trebuie să fie: ce credeți despre România și despre români? Sunt mulți occidentali care vin de acasă cu prejudecăți și clișee din care nu reușesc să mai iasă.

Aici m-a ajutat mult familia soțului meu, care locuiește în România de 20 de ani. Au venit așa cum te poți aștepta să fi venit un occidental, au venit într-o călătorie organizată de Biserică, pentru a ajuta. Iar apoi și-au dat seama că ei au nevoie de ajutorul celor pe care i-au întâlnit aici într-o măsură mult mai mare decât invers. Cred că le-a plăcut curiozitatea intelectuală, o putere spirituală, nu știu. Dar au simțit că primesc atât de mult din faptul că se află aici, încât trebuie să rămână. Așa am aflat mai multe despre România. Înainte, știam doar de gimnastică (râde). Și, după cum vedeți, tot revin aici. **SDC**

Veronica Roth (n. 19 august 1988) a absolvit Northwestern University, cu specializarea în scriere creatoare. În anii studenției, prefera adeseori să lucreze la povestea care avea să devină *Divergent* în loc să-și facă temele. A fost o alegere care i-a transformat destinul. În prezent, locuiește în apropiere de Chicago și își dedică tot timpul scrisului. Veronica Roth e autoarea bestsellerurilor „New York Times” *Divergent*, *Insurgent*, *Experiment* și *Four: o antologie Divergent*. *Divergent* a fost distinsă cu premiul Cartea favorită a anului 2011 de Goodreads și a fost câștigătoarea Best Young Adult Fantasy & Science Fiction în 2012. Până în prezent este autoarea a 12 volume.

Magia mersului pe jos

Shane O'Mara este profesor de neuroștiințe la Trinity College din Dublin, fiind specializat în cercetarea sistemelor prin care creierul susține procese precum învățarea, memoria, luarea deciziilor, stresul, depresia. *Elogiul mersului* – cea mai recentă carte academică pe care a publicat-o (în 2019, fiind

tradusă la Editura Polirom în 2020, de către Anacaona Mîndrilă-Sonetto) – constituie o abordare științifică a unui surprinzător proces aflat la baza evoluției omului: mersul pe jos. Mai exact, volumul ne demonstrează ce se întâmplă în creierul nostru atunci când mergem.

DANA PÎRVAN

Pentru cei mai mulți dintre noi, mersul pe jos (biped) reprezintă un proces sau un atribut uman simplu, funcțional-recreativ, căruia i-am simțit acut lipsa mai ales în ultimele luni, când restricțiile impuse în perioada pandemiei ne-au privat de o activitate aparent banală. Că mersul pe jos este un proces uimitor, nicidecum banal și că lipsa lui ne afectează în mod surprinzător numeroase zone ale existenței, ne-o demonstrează convingător Shane O'Mara, concluziile experimentelor pe care ni le prezintă în carte dezvăluind implicații ale mersului care nu ne-ar fi trecut prin cap. Nu degeaba în Grecia antică învățarea se făcea în timpul plimbărilor, iar Nietzsche afirma că numai ideile la care ajungi în urma unei plimbări au valoare.

Dintre toate formele de mișcare pe care le poate face omul, mersul pe jos este din punctul de vedere al lui Shane O'Mara cea mai bună alegere pe care o putem face. Pe cât de simplu și la îndemână, pe atât de profunde și complexe se dovedesc urmările sale, mersul făcându-ne nu doar mai sănătoși și mai relaxați, ci și mai

deștepți și creativi, căci mersul furnizează o cantitate imensă de informații continue pentru sistemele de cartografiere și navigare ale creierului, iar aceste sisteme se îmbogățesc și se consolidează reciproc.

Mergând, învățăm să trăim în lume, să construim harta internă a lumii în care trăim, să-i simțim frumusețea, dar și pericolele, să recunoaștem ce ne e familiar și ce e nou, simțim granițele, învățăm să folosim informații, să ne găsim drumul. În plus, mersul modifică activitatea la nivelul acelor părți ale creierului responsabile cu vederea, într-o varietate de moduri pozitive, menite să facă reacțiile la ceea ce se petrece în lumea reală mai rapide și mai eficiente. De asemenea, auzul, văzul și timpul de reacție se îmbunătățesc.

INFLUENȚEAZĂ ÎNVĂȚAREA, MEMORIA, CREATIVITATE

„Mersul pe jos îmi permite să trec peste orice. Îmi limpezește mintea, îngăduindu-mi să gândesc lucrurile până la capăt. Mișcarea firească aduce cu sine experiențe și solicitări asupra corpului și creierului care nu vin din alte tipuri de mișcare. Mașinile, bicicletele, trenurile și autobuzele te rup de mediu în diferite moduri, ești propulsat mecanic, uneori izolat după un geam, te deplasezi prea rapid, te îngrijorează accidentele, încerci să găsești la radio acea melodie nouă. Există aici o pasivitate aparte: stai așezat și totuși te deplasezi cu viteză. Ceea ce nu se poate întâmpla în cazul mersului pe jos: trebuie să pui un picior în fața celui alt până când ajungi la destinație, cu ajutorul propriei tale energii. Îți croiești singur

drumul și experimentezi lumea din jur, cu viteza ta, în felul tău.“

Să demonstreze legătura dintre mers și hărțile cognitive din creierul nostru constituie una dintre mizele acestui volum și profesorul Shane O'Mara îi oferă cititorului descrierea și concluziile unor experimente științifice diverse care îi susțin ipoteza potrivit căreia mersul influențează activitatea de la nivelul creierului: „Cu ajutorul unor microelectrozi implantați în creierul uman, am aflat că și noi avem celule de locație. Acestea au ajuns să fie recunoscute drept elementele centrale ale hărții cognitive – ne spun unde ne aflăm și funcționează cel mai bine, achiziționând un maximum de informații, atunci când mergem pe jos. La nivelul creierului există celule de locație și celule de direcție. Sistemul GPS al creierului se dezvoltă mai ales prin intermediul mersului. [...] Lecția mai generală este clară: creierul a apărut pentru mișcare. Dacă rămâi înțepenit, fără să te miști, iar hrana există în jurul tău, de ce ai avea nevoie de un creier care cere resurse?“

Că mersul este un remediu sau o formă de protecție față de obezitate și afecțiunile cardiovasculare o știm cu toții, dar știm prea puțin cât de mult influențează învățarea, memoria, creativitatea, favorizând rezistența creierului la deteriorare, la îmbătrânire.

MERSUL ÎN CADRU NATURAL LIMPEZEȘTE MINTEA

Scriitorii care au recunoscut virtuțile și recompensele esențiale și intrinseci ale plimbărilor constituie și ei o parte a pledoariei lui Shane O'Mara pentru mersul pe jos. Unul dintre poeții invocați este T.S. Eliot, cu minunatul său

poem modernist *Cântecul de dragoste al lui J. Alfred Prufrock* (1915) pe care îl privește drept o călătorie pe jos și prin stări de spirit: „Este o poezie în ritmul unei lungi plimbări urbane, fără țintă, la lăsarea serii“. Iar experiențele fiecăruia dintre noi ne fac să-i dăm cu ușurință dreptate lui Shane O'Mara când afirmă că: „Mersul pe jos printr-o metropolă e cea mai bună cale de a o cunoaște. Nu poți ajunge să simți atmosfera unui loc, energia și ritmul lui când ești în mașină, la volan sau ca pasager. Când mergi pe jos, intri în contact direct cu viața orașului, cu toată murdăria și splendoarea ei: mirosurile, priveliștile, zgomotul pașilor pe trotuare, umerii și coatele care își fac loc, luminile stradale, frânturile de conversație“.

Arhitectura spațiilor urbane este un alt aspect abordat în carte, Shane O'Mara considerând că, dată fiind importanța majoră a mersului pentru întreaga existență a omului, planurile arhitecților și nu numai ar trebuie gândite pornind și de la

acest aspect, fiind de dorit ca spațiile personale sau publice în care trăim să faciliteze mersul, să ofere posibilitatea plimbărilor pe jos.

Privit din perspectiva creierului, mersul în cadru natural limpezește mintea, ne ajută să găsim soluții la problemele cu care ne confruntăm, sporește producția de idei, ne duce într-un spațiu al gândirii mai clare, modifică nu doar felul în care percepem lumea, dar și felul în care ne raportăm la timp, ne schimbă calitatea interacțiunilor sociale, ne îmbunătățește starea sufletească și prin plăcerea ce rezultă din odihnă după un efort fizic prelungit sau prin plăcerea de a merge alături de un alt om cu care te sincronizezi. Entuziasmul lui O'Mara pentru mers este molipsitor, iar pledoaria sa pentru plimbare are toate șansele să schimbe hărțile activităților noastre cotidiene și, odată cu ele, harta propriei lumi. **SDC**

Shane O'Mara, *Elogiul mersului*, traducere de Anacaona Mîndrilă-Sonetto, Editura Polirom, 2020

„ Mersul pe jos este o formă de inactivitate activă și facilitează hoinăreala angajată a minții. “

Noi apariții în colecția Polirom Junior

Ceainicul fermecat și alte basme japoneze

- Antologie și traducere de Raluca Nicolae
- Cu ilustrații de Radu Răileanu
- Vârsta recomandată: 8+

Basmele japoneze deschid poarta spre o lume fascinantă, populată de animale vorbitoare, răutăcioase, viclene sau prietenoase, care fie caută să te atragă în capcană, fie te ajută la necaz. Cu umor și înțelepciune, basmele ne arată că e bine să ascuți sfaturile celor mai în vârstă și că aceia cu suflet curat și intenții bune reușesc să învingă mereu forțele răului.

Până la urmă, lăcomia, lenea și minciuna sunt întotdeauna pe-depsite. Deschizând cartea, vă veți întâlni cu o mulțime de personaje

minunate, precum Femeia Zăpezii, Zeul Sărăciei, bătrânul care face cireșii să înflorească sau Băiatul-Piersică, și veți afla cum a apărut Calea-Lactee sau de ce marea e sărată.

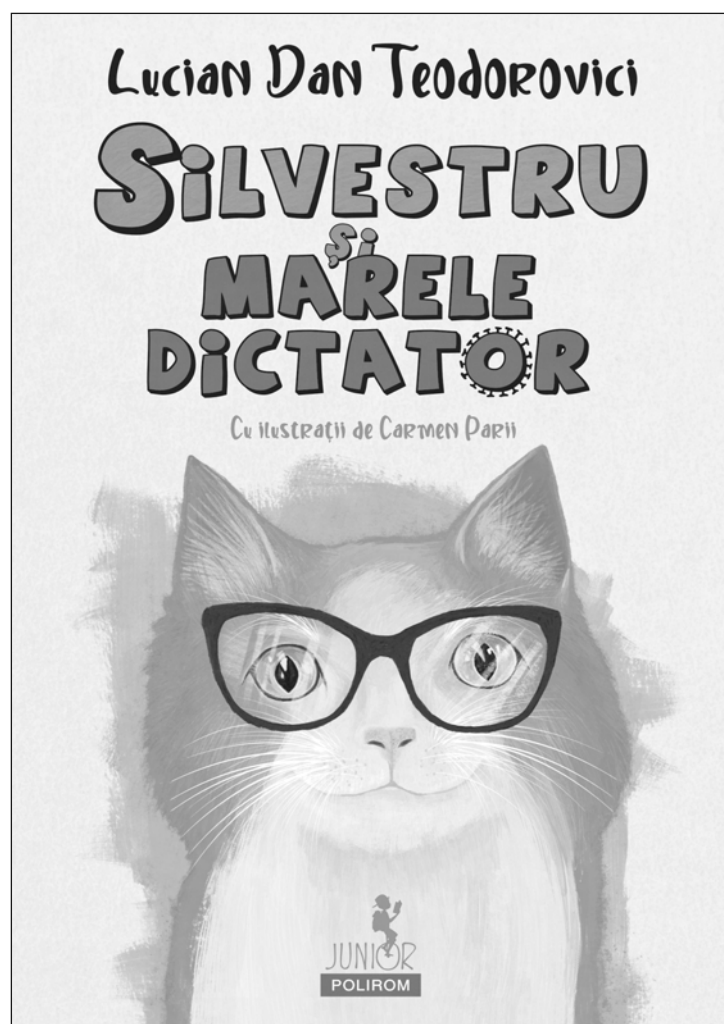
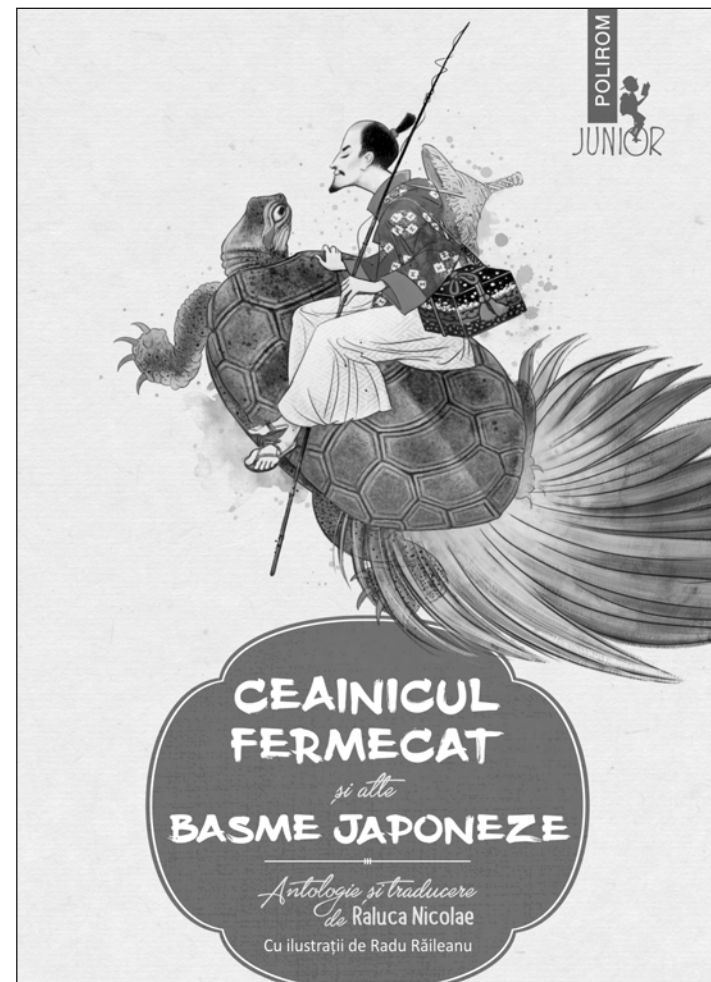
„Într-o bună zi, pe când vântul de miazănoapte vuia năprasnic și marea era involburată, Urashima a ieșit în larg să-și încerce norocul, dar n-a reușit să prindă nici un pește. A așteptat el cât a așteptat, până la lăsarea serii, aruncându-și sărguincios undița în valuri, dar degeaba, în coș de-abia dacă se strânseseră câțiva peștișori.

Cu fruntea înnegurată de gânduri, Urashima a pornit ușurel

spre casă, când, lângă o stâncă uriașă, a zărit o ceată de prichindei care țipau de mama focului și loveau cu bețele o broască-țestoasă a cărei carapace strălucea în cinci culori. Pescarul i-a rugat pe copii să-i dea drumul bieteii făpturi, dar aceștia s-au făcut că n-au, ba chiar au prins s-o lovească și mai abitir. Văzând că nu-i poate îndupleca, Urashima le-a promis în schimbul țestoasei cei câțiva peștișori prinși cu atâta trudă.

— Să nu care cumva să te împingă păcatul să te întorci! i-a spus el, sfătos, broaștei-țestoase după ce-a eliberat-o în mare.

Țestoasa i-a dat ocol de câteva ori, luându-și parcă rămas-bun, apoi s-a făcut nevăzută în valurile înspumate.” SDC

Lucian Dan Teodorovici, Silvestru și Marele Dictator

- Vârsta recomandată: 8+
- Cu ilustrații de Carmen Parii

Inteligent, citit, foarte atașat de familia sa și mare admirator al oamenilor în general, motanul Silvestru devine tot mai îngrijorat de soarta umanității când aceasta se confruntă cu o mare epidemie. Pentru că stăpânește infralimbajul, un mod de comunicare cu orice altă viețuitoare de pe planetă, concepe un plan care ar putea duce la salvarea lumii. Prin urmare, pleacă de acasă, pe ascuns, într-o călătorie către o țară foarte îndepărtată, sperând că va reuși să rezolve problema prin bună înțelegere cu cel care a declanșat-o. Însă, pe parcurs, lucrurile se complică, întrucât cel care a pornit totul nu pare o ființă tocmai rezonabilă. Așa încât pisoiul trebuie să-și regândească rapid planul dacă vrea să aibă cu adevărat o șansă. Iar ajutorul vine dintr-o direcție cu totul și cu totul surprinzătoare...

Lucian Dan Teodorovici este scriitor, editor, regizor de teatru și scenarist. Din 2017, director al Muzeului Național al Literaturii Române, Iași. Dintre volumele publicate: *Cu puțin timp înaintea coborârii extratereștrilor printre noi* (1999, 2005); *Cercul nostru*

vă prezintă: (2002, 2007); *Atunci i-am ars două palme* (2004); *Celelalte povești de dragoste* (2009, 2013); *Matei Brunul* (2011, 2014); *Unu + unu (+ unu...)* (2014). Este scenarist sau coscenarist al unor filme de lung-și scurtmetraj, iar ca regizor de teatru a pus în scenă, printre altele, spectacolele: *Prăpădul* (după un text de Attila Bartis), Teatrul Național Iași, 2013; *Sunt o babă comunistă* (dramatizare după romanul omonim al lui Dan Lungu), Ateneul Tătărași Iași, 2014; *Unu + unu* (după textul propriu), Teatrul Național Iași, 2016. Premii literare: Premiul special al cititorilor „Natalia Gorbaniewska”, în cadrul Premiului Literar al Europei Centrale ANGELUS, Polonia, 2015; Premiul pentru Proză al revistei „Observator cultural”, 2012; Premiul Național de Proză „Ziarul de Iași”, 2012; Premiul special al publicului la Gala Industriei de Carte din România, București, 2012; Premiul „Cartea anului 2011”, oferit de revista „Contrafort”, Premiul literar „Augustin Frățilă”, pentru cel mai bun roman al anului 2011; Premiul pentru Dramaturgie pe anul 1999 acordat de Ministerul Culturii etc. Cărțile sale sunt traduse ori în curs de traducere în S.U.A., Anglia, Franța, Germania, Spania, Italia, Polonia, Ungaria, Bulgaria, Macedonia sau Ucraina. SDC

Andrei Crăciun – Cioran. Ultimul om liber

„Suplimentul de cultură” publică în avanpremieră un fragment din volumul *Cioran. Ultimul om liber*, de Andrei Crăciun, care va apărea în curând în colecția „Biografii romanțate” a Editurii Polirom.

– FRAGMENT –

Ce idee stupidă a avut și Sábato: auzi, să se apuce el, Cioran, la vârsta lui, de literatură! De ce nu l-a trimis la muncă? De ce să nu intre într-un serviciu oarecare, să ajungă factor poștal, de ce nu?

Nu mai avusese un loc de muncă stabil de o jumătate de secol și puținele pe care le-a avut vreodată le-a făcut în scârbă și le-a resimțit ca pe instrumente de tortură, mai ales cât a fost profesor de filosofie la Brașov. Ce perioadă atroce! Ce groaznică e amintirea ei!

Dar domnul Cioran vrea să mai simtă veninul unor amintiri teribile, așa că își ierarhizează suferințele. Când a suferit cel mai mult? La Rășinari, când mama sa l-a anunțat că mai bine ar fi avortat decât să-l nască și să-l vadă ce ajunge? Nu. Atunci a fost fericit.

La Sibiu? Când l-au pocnit insomniile, după o cură la băi? La Sibiu, înconjurat de colegii săi de liceu, fii de țărani, ba mai rău, de țărani români, irecuperabil imbecili, singur într-o mână de prieteni? Nu. Atunci a fost fericit. Atunci a fost cel mai fericit: își pierdea

CARTEA

După biografiile romanțate ale unora dintre cele mai îndrăgite personalități culturale române – Constantin Brâncuși, George Enescu, I.L. Caragiale, Maria Tănase, Eugen Ionescu, N. Steinhardt –, Polirom le propune fanilor colecției „Biografii romanțate” o nouă poveste, cea a vieții filosofului Emil Cioran, documentată și imaginată de Andrei Crăciun. **SDC**

noaptea în parcul Sub Arini și se gândea la moarte.

La Brașov? Atunci, da, a fost un chin, mai ales că trebuia să îi suporte și pe tinerii săi elevi, văzând clar ce aveau să devină toți.

La București? Ani de sărăcie și delir, cursuri proaste la universitate și demonul de Nae Ionescu, tâmpenia vieții lui – să se lase amăgit de legionari, să creadă într-o canalie ca Zelea Codreanu! Se putea ierta însă și se iertase deja, se iertase prea ușor: socotise, cu o matematică falsă, că era prea tânăr pentru a nu fi nebun.

La Berlin? Se simțea și atras de hitlerism, dar îl și oripila spectacolul acelei virilități destrăbălate care nu avea cum să nu ducă în infern. La Berlin n-a fost nefericit – asta e tot ce poate spune în apărarea acelei epoci.

Apoi, Franța, cea mai mare dintre deziluziile lui! Crezuse în Paris, dar Parisul era acum o cocină, iar Sena numai o mlaștină crotipită de aceste hoarde nesfârșite de turiști, dintre care cei mai detestabili sunt categoric americanii.

Domnul Cioran se gândi că își face bilanțul, ca un contabil în fața morții, se oripilă de constatare și lăsă Sena în urmă.

Se va întoarce în apartament și îi va scrie totuși o scrisoare lui Relu. Are nevoie să scrie ceva banal, să se plângă de beteșugurile vârstei și de gripa care l-a chinuit toată iarna (mizerabila iarnă pariziană!), să vorbească despre pastile și să țină, ca o babă, evidența tuturor bolilor și nenorocirilor celor rămași acasă.

Nu va putea dormi și nici măcar nu are un revolver. În toți acești ani nu s-a învrednicit să își cumpere un revolver. Ar fi trebuit să aibă un revolver la îndemână,

trebuia să îl aibă dinainte să devină celebru. Numai ce se gândi la cuvântul „celebru” și îi veni să verse. A avea succes: ce Mângâiere otrăvită pentru sufletele orgolioase!

Avea dreptate Sábato: e o prostie și să te sinucizi. Ce o face Sábato în noaptea aceasta? Dacă i-ar propune să se plimbe împreună până la ziuă? Poate și-ar face chiar curaj să-și arate nepuțința la vreun bordel.

Iar gândul domnului Cioran zbură acum la Amsterdam, îi plăcuse orașul Amsterdam, îndeosebi pentru cartierul cel roșu.

Și Londra îi plăcuse, fusese o greșală, o mare greșală că nu se stabilise în acel iad ploios de dincolo de Canalul Mânecii.

Din labirintul amintirilor cu orașe de demult, domnul Cioran fu nevoit să constate că era cu desăvârșire singur. Parisul avea milioane de locuitori, câteva mii îl cunoșteau bine, câteva sute erau îndrăgostiți de el, câteva zeci îl frecventau. Dar era singur.

Singurătatea era o binecuvântare, dar deodată simți că de această dată singurătatea îl poate omorî. Dacă măcar Simone n-ar fi fost plecată chiar acum...

Hotărât lucru, vizita domnului Sábato îl tulburase. Nu e bine să te întâlnești cu oameni inteligenți prea des, e bine să ai prieteni cretini cu care să nu vorbești decât despre vreme, animale de companie și rețete culinare.

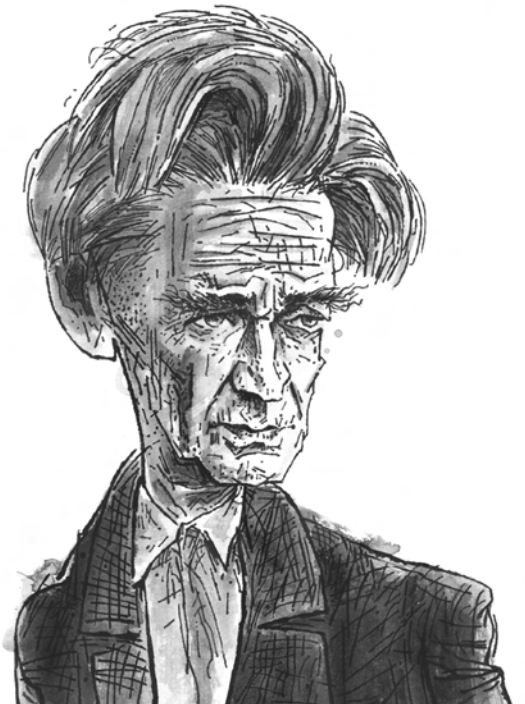
Dacă s-ar naște din nou, i-ar plăcea să fie o gospodină din Bulgaria, să se ocupe de murături și să nu spere nimic. I-ar fi bine.

Domnul Cioran zâmbi de propriul gând și trecu la următorul: regretă, și regretul acesta avu o intensitate care îi dădu fiori, că nu învățase sanscrita și nu cunoștea

Andrei CRĂCIUN

Cioran

Ultimul om liber

mai mult din înțelepciunea hindusă. Ce înțelept fusese Mircea! Se gândi la moartea lui Eliade. Au trecut deja trei ani. Și acum îl putem auzi pe domnul Cioran spunând pentru sine:

— De acum nu mai e mult. Va veni.

Domnul Cioran e deja înapoi pe Odéon, în casă îl așteaptă o biografie romanțată a lui Kierkegaard, o operă stupidă și necesară, cum sunt toate biografiile

romanțate, dar picioarele sale ar merge mai departe.

Iar domnul Cioran le va asculta și se va îndepărta de bârlugul său de urs din Carpați, se va gândi mai departe la moartea lui Noica și îi trecu prin minte că ar fi trebuit să îl strângă de gât pe Sábato, să îl sugrume pentru că a îndrăznit să îi sugereze să scrie literatură.

Literatură! Mai bine l-ar fi scuiapat în obraz. **SDC**

AUTORUL

Andrei Crăciun (n. 1983) are studii superioare în administrație publică, științe politice, istoria ideilor și mentalităților, cultură și civilizație ebraică. A studiat la Universitatea din București, Escuela de Escritores din Madrid și Tel Aviv University. Este, din 2005, ziarist de presă scrisă. Publică în cele mai importante gazete și reviste din România, fiind un pionier al *freelancing*-ului în țara noastră. Se numără printre părinții fondatori ai îndrăgitei site Recorder.ro. A fost desemnat cel mai talentat tânăr ziarist (2005), cel mai bun tânăr ziarist de cultură (2010), cel mai bun editorialist (2011) și cel mai bun reporter din România (2012). Totodată, a publicat mai multe volume de eseuri, poezie și proză. Este tradus în italiană, spaniolă, portugheză și neerlandeză în cadrul proiectului european CELA (Connecting Emerging Literary Artists). La Editura Polirom a mai publicat *Aleea Zorilor* (2017) și *Și fericirea era obligatorie* (2019). **SDC**

Mai este Oxford dacă este doar pe laptop?

Universitățile de peste tot din lume și-au trimis studenții acasă și au continuat să le încaseze banii. În Statele Unite, Australia și Marea Britanie, acolo unde taxele de studiu necesită economii începute de la grădiniță, studenții își vor banii înapoi.

O broșură a unei universități din străinătate arată de obicei astfel: pe copertă, câțiva studenți care stau pe un gazon perfect întreținut, cu cărți și caiete în față, antrenați într-o discuție care pare profundă și plăcută, conform expresiei de pe chipurile celor din fotografie, clădirea universității fiind vizibilă undeva în fundal. În interior, apar fotografii mari cu detalii din viața de zi cu zi — un prim-plan al cuiva care se uită printr-un microscop, imagini cu grupuri de tineri care fac sport pe terenul de sport privat al universității, poate un profesor surprins

într-o interacțiune față în față cu unul dintre studenții săi. În mod obligatoriu, sunt incluse și fotografii „sociale” din viața de student — dintr-un bar, la un eveniment cultural într-o sală aglomerată și întotdeauna de la un eveniment din campus. Undeva apar și taxele de

școlarizare, în zeci de mii de dolari, lire sau euro.

Aproape nimic din broșură nu mai este adevărat în această perioadă. De când învățământul a trecut în online, fiecare fotografie ar trebui înlocuită cu câte un chip în fața unui ecran. Cu o excepție:

acele taxe din broșură au rămas valabile. Iar în țări precum Statele Unite, Canada sau Marea Britanie, acestea nu sunt neglijabile.

Așa se face că universitățile au început să fie date în judecată. Nume prestigioase precum Boston University, Brown, Duke, Emory se înarmează cu avocați care susțin, pe bună dreptate, că instituțiile au continuat să își plătească profesorii, angajații și, în plus, au făcut eforturi imense ca să mute activitatea în online. Mutarea completă într-un timp atât de scurt a fost dificilă, inclusiv pentru cele care aveau câteva cursuri deja online pe platforme precum edX sau Coursera. Pe de altă parte, un sondaj citat de „New York Times”, arată că 75% dintre studenți consideră că universitățile au oferit o experiență de învățare mult mai slabă de când s-au mutat online.

„The Guardian” scrie că universitățile vor fi, probabil, cel mai afectat sector al economiei Marii Britanii din cauza epidemiei, în special din cauza faptului că se vor reduce studenții internaționali. Observația este valabilă pentru toate țările al căror sistem de educație este o atracție turistică. În Marea Britanie, studenții internaționali erau în proporție de

MĂDĂLINA COCEA

DE VEGHE-ŢI LANUL DE CULTURĂ

20% din totalul studenților și puteau ajunge să plătească taxe de două sau trei ori mai mari decât cei locali.

Universitățile australiene, care depind financiar de taxele plătite de studenți de origine chineză, urmează să aplice pentru ajutoare de stat, estimând că vor pierde aproximativ 3 miliarde de dolari pe an. În Statele Unite, studenții din străinătate reprezintă 12% din total, dar taxele pe care le plătesc reprezintă 30% din veniturile.

Universitățile de elită vor rezista, cu siguranță. Universitatea Yale, de exemplu, a cărei bogăție se măsoară în aproximativ 2 miliarde de dolari pe cap de student, va avea de suferit doar temporar. Ca în orice criză, cei mai bogați vor rezista fără probleme. **SDC**

Câinele comunitar

Oare ce m-a ținut atâția ani departe de muzica lui Morrissey, încât nu i-am pomenit măcar numele în vreun textulete?

DUMITRU UNGUREANU

ROCKIN' BY MYSELF

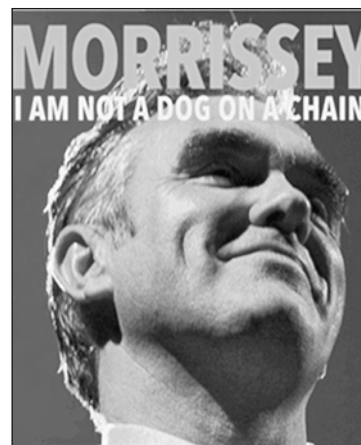
Categoric, nu rumorile despre homosexualitatea lui, abil puse în circulație și întreținute de el însuși încă de la primul disc al trupei The Smiths, pe coperta cărui figurează bustul lui Joe Dallesandro, un tip din anturajul lui Andy Warhol, actor în filmul programatic *Flesh*, regia Paul Morrissey, 1968. Știu, subiectul este delicat și încă stârnește discuții interminabile. Cum, însă, e ceva inclus în datul natural, precum forma nasului, culoarea ochilor sau lungimea penisului, mi se pare că nu-i nimic de discutat. O parte din omenire a înțeles asta. Este o evidență că destui rockeri aparțin minorității homo, iar valoarea muzicii compuse de ei atinge cote de subtilitate inaccesibile multora. Atunci,

care să fie explicația că l-am neglijat pe acest cântăreț inconfundabil? Nimic alta decât ceea ce prozatorul Radu Petrescu, corifeu al Școlii de la Târgoviște, numea „meteorologia lecturii”. Adaptată la domeniul rubricii, sintagma se poate reformula drept „meteorologia audiției”.

N-a fost o revelație când l-am auzit prima dată pe Steven Morrissey ca solist vocal în The Smiths. Nu știu anume când, nici dacă i-am reținut numele, grupul îl turtea pe-al fiecărui component. Dar piesa *Queen is Dead*, de pe

albumul omonim din 1986, nu putea să-mi treacă pe la ureche fără ca pornirile anarhiste să rămână în letargie, eu fiind mereu un republican atroc! (Aici s-ar cuveni inserat emoticonul feței care se hlizește cu lacrimi!)

Apoi, *Margaret on the Guillotine*, din albumul solo *Viva Hate*, 1988, pur și simplu m-a lăsat interzis: „The kind people/ have a wonderful dream/ Margaret on the guillotine/ because people like you make me feel so tired/ when will you die? /.../ please die/ and kind people/ do not shelter this dream/ make it real/ make the dream real”. Îmi amintesc precis: în acei ani aveam un vis similar despre Ceaușescu, individul care colecta toată ura poporului nostru disperat. Numai că eu visam că-l împuşc, efectiv, pe „Conducătorul” care s-a dovedit a fi altceva decât credeam. Totuși, nici aceste foarte vagi conexiuni nu mi l-au adus pe

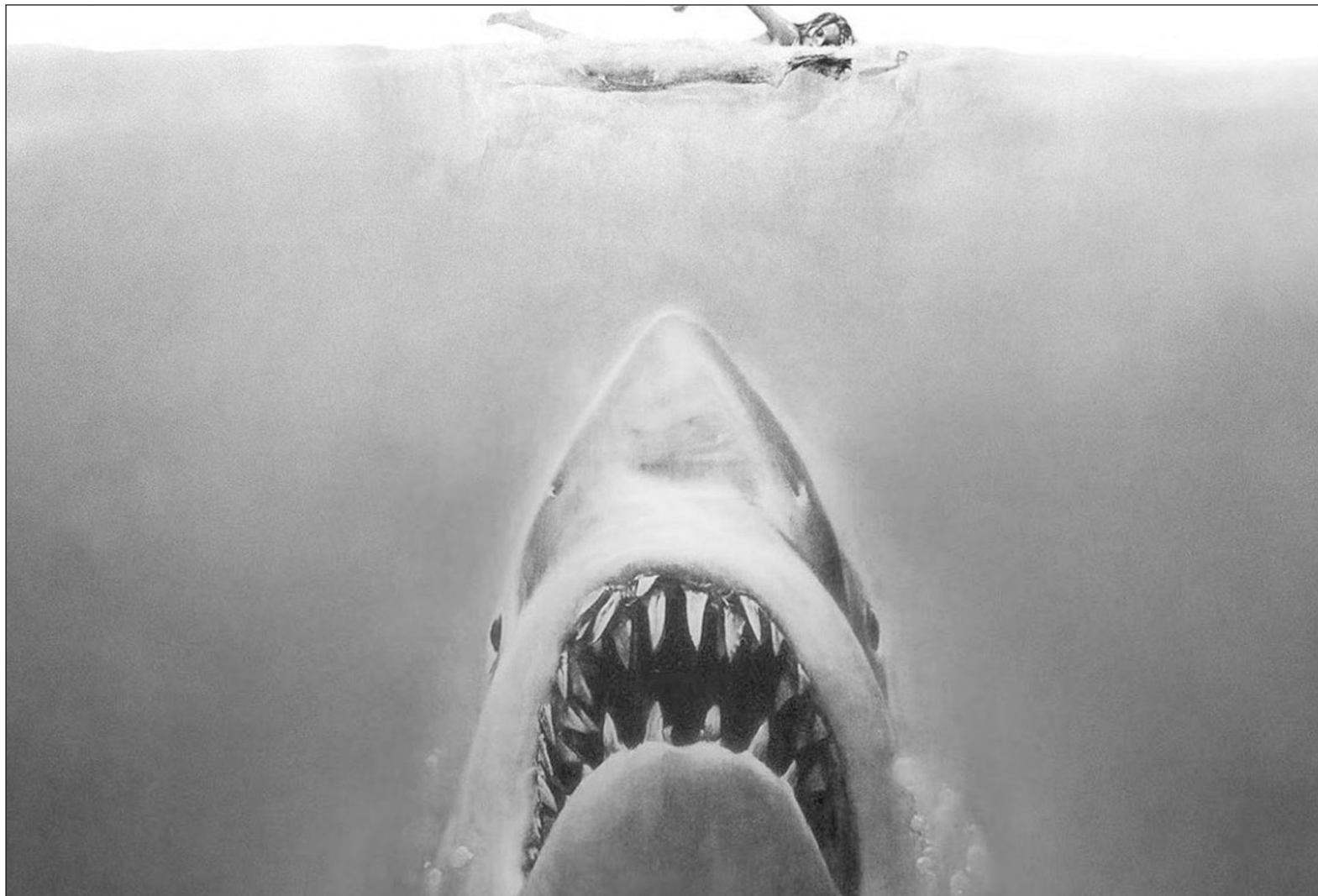

Morrissey în bibliografia curentă. Și atunci?

Simplu: rareori am fost atent la specificul său vocal. Morrissey abordează cântatul ca și cum ar fi un *crooner*, deși nu este acompaniat de orchestră complexă, ci de-un obișnuit combo rock. Vocea, total diferită de a *crooner*-ilor, joacă într-un soi de falsetto straniu. După ce îl auzi prima oară pe Morrissey, nu-l mai poți uita. Probabil că, pus în fața evidenței, solistul ar surâde ironic. Cine îi vede un spectacol, nu ratează referințele. La costum comod nou sau în haine ca de stradă — blugi

delabrați și cămașă înflorată —, Morrissey are pe scenă gestica lui Frank Sinatra, seriozitatea lui Andy Williams, zâmbetul unuia ca Bing Crosby și tristețea șăgalnică a lui Dean Martin încrustată între sprâncene. Cât despre atitudinea sa în societate — vegetarian, antiregalist și laburist militant —, asta-i chestie de management al personajului întrupat. Contează versurile lui, cu nimic mai prejos decât ale poezilor consacrați, devenite obiect de studiu școlar. Iar faptul că un recent sondaj BBC l-a situat al doilea pe lista oamenilor influenți în cultura populară engleză face redundant orice comentariu.

Valabilă rămâne muzica. Deși nu posedă pregătire de specialitate, Morrissey știe să aleagă instrumentiștii potriviți, împreună cu care își etalează ideile în cel mai percutant mod posibil. Ultimul său disc, *I Am Not a Dog on a Chain* (2020, BMG), numără 11 piese în numai 49 de minute, cu teme sociale manifeste și obsesii neobosite. Locul 3 direct la apariție îi reflectă valoarea doar parțial. **SDC**

LUCIAN AMARII (JUP)

SUPLIMENTUL LUI JUP

Acum 45 de ani, *Fălci* crea blockbusterul

Acum aproape cinci decenii, în 1975, rechinul din *Fălci* ținea locul de COVID-19, golind plajele americane de publicul terifiat de posibilitatea întâlnirii cu un monstru marin. Era un efect indirect al succesului filmului unui tânăr și puțin cunoscut regizor, Steven Spielberg, bazat pe bestsellerul omonim al lui Peter Benchley.

Dar înfruntarea dintre o comunitate estivală de pe coastă și un rechin gigantic nu avea să fie doar un succes pasager. Dincolo de faptul deloc neglijabil că avea să ajute carierei unuia dintre cei mai importați regizori din ultima jumătate de secol, *Fălci* avea să schimbe profund și definitiv industria cinematografică, inventând involuntar blockbusterul estival. Un fapt înscris și în Cartea Recordurilor.

Cu un buget de producție de numai 9 milioane de dolari, *Fălci* avea să se dovedească un succes monstruos, mult peste așteptări: 470 de milioane de dolari încasări numai în 1975. O sumă care, ajustată la inflație, ar însemna acum în jur de 2 miliarde de dolari, ocupând astăzi cam locul al șaptelea pe lista filmelor cu cele mai mari încasări. Nu era deloc rău pentru un film care, din cauza dificultăților

tehnice și a depășirilor de buget, era cât pe ce să nu se mai facă.

Succesul de vară al lui *Fălci* venea în siajul celui al *Nașului*, cu trei ani înainte. Atunci studiourile Paramount optaseră pentru un alt mod de distribuție pentru filmul lui Coppola: o lansare masivă, concomitentă, în toată țara și o sporire substanțială a bugetului de promovare.

Spre deosebire de *Nașul*, un film gândit ca „material de Oscar”, *Fălci* era un animal complet diferit, un film făcut special pentru divertisment. Era momentul în care această nouă specie de filme începea să fie produsă din ce în ce mai mult, filme ce ar fi trebuit, urmând schimbările sociale ale societății americane, să atragă în săli publicul obișnuit al cinematografelelor în aer liber, drive-in, obișnuit cu o singură proiecție, difuzată noaptea.

În 1975, o astfel de exploatare în săli a lui *Fălci* era un pariu care se putea dovedi riscant. Dar succesul lui, urmat de uriașul succes al *Războiului stelelor* doi ani mai târziu, avea să consfințească noul drum pe care avea să pornească industria cinematografică americană. Abia din 1981 acest standard de producție avea să se impună cu adevărat. Vara lui 1981 a fost, practic, primul sezon de blockbustere, când în săli s-au confruntat producții de succes precum *Cavalerii Arcei Pierdute*, *Cannonball Run*, *Superman 2*, *James Bond: Numai pentru ochii tăi* etc.

În 1975, *Fălci* intra în cinematografe însoțit pentru prima dată de aproape tot arsenalul de promovare care avea să devină standard pentru orice blockbuster ce a urmat. Ce îl diferențiază de majoritatea blockbusterele de astăzi este că filmul lui Spielberg a fost gândit ca un uriaș divertisment, dar nu cu prețul calității artistice. La vremea respectivă, *Fălci* a fost primit de critici cu laude (sincere, nu posibil cumpărate ca astăzi) și a fost nominalizat la patru premii Oscar, dintre care a câștigat trei, mai puțin pentru Cel mai bun film. O mare deosebire față de multe dintre producțiile de gen de astăzi, care tind să fie complet uitate la finalul sezonului.

În același timp, *Fălci* avea să dea naștere și altei obișnuințe a producțiilor ulterioare, cea a marilor francize și a interminabilelor serii de continuări. Continuările filmului lui Spielberg pot fi uitate. *Fălci* însă, primul, rămâne și la 45 de ani de la premieră un monstru sacru în istoria cinematografului. **SDC**

PE SCURT

**BANI PENTRU SĂNĂTATEA
LUI WAYNE SHORTER**

Saxofonist și compozitor, cofondator al grupului Weather Report, Wayne Shorter (foto sus) este considerat un monument al muzicii jazz. La vârsta de 86 de ani însă, suferind, Shorter nu are suficienți bani pentru a-și plăti tratamentele medicale. Un fapt ce a provocat un val de indignare printre muzicieni și publicul ce s-a mobilizat pentru a plăti îngrijirea celebrului muzician. Asigurările medicale în SUA, scrie „France Culture”, se bazează „pe un sistem complex de asigurări, deseori oneros, care adesea nu scutește pacienții de cheltuieli uriașe, chiar astronomice. Nici cele mai ilustre personalități ale țării nu scapă de astfel de dificultăți”.

Wayne Shorter se află într-o astfel de situație și de aceea a fost silit să își restrângă asigurarea medicală. Colegi jazzmeni s-au grăbit să îi sară în ajutor, organizând concerte cu invitați de prestigiu, unele dirijate de Herbie Hancock, prin care încearcă să strângă fonduri. Parte dintre concerte au fost difuzate online, parte urmează a fi difuzate pe 26 iunie, 3 iulie și 28 august de către organizația SF Jazz.

OPERĂ PENTRU PUȚINI

Opera din Viena își redeschide porțile, dar noile condiții sunt adaptate perioadei post-carantină: instituția nu va prezenta marile producții din repertoriu, ci se va rezuma la recitaluri și muzică de cameră, iar la fiecare reprezentație

nu vor putea participa decât o sută de privilegiați (într-o sală de 1709 de locuri), care vor plăti bilete cu prețuri cuprinse între 36 și 100 de euro. Numărul spectatorilor va crește treptat la 250 pe reprezentație în iulie și, în august, la 500. În același timp, la The Royal Opera House în Londra muzica live revine după 11 săptămâni de carantină, sub forma unei serii de trei concerte fără public, care vor fi însă transmise live pe YouTube și Facebook, în colaborare cu BBC. Primul dintre acestea va fi gratuit, pentru următoarele prețuri va fi de circa 5 lire sterline.

ANTIRASISM ȘI IPOCRIZIE

Uzinele divertismentului american, de la Netflix la HBO, s-au grăbit

**MUZEUL AUSCHWITZ,
FĂRĂ BANI**

să se declare „unite sub baniera #BlackLivesMatter” ca urmare a morții lui George Floyd. Dintre acestea, Disney a publicat imediat un mesaj pe rețelele sociale: „Suntem contra rasismului, suntem pentru incluziune, ne susținem angajații, povestitorii și creatorii de culoare și întreaga comunitate afroamericană”. Un mesaj care a primit imediat o replică din partea internaților care s-au distrat arătând celor de la Disney cât sunt de ipocriți. De exemplu, lansarea în China a blockbusterului *Trezirea Forței* a declanșat un mare scandal atunci când s-a descoperit că de pe afișele chinezești ale filmului dispăruse (foto jos) unul dintre personajele principale, Finn, jucat de actorul de culoare John Boyega, pentru a nu deranja publicul și autoritățile chineze. În mod straniu, nici John Boyega n-a fost deranjat, cel puțin public, de aceste afișe, deși de câteva zile a devenit una dintre cele mai vehemente voci antirasism, în urma morții lui George Floyd.

Muzeul lagărului Auschwitz-Birkenau, închis publicului încă din martie, se confruntă cu dificultăți financiare atât de severe, încât s-a văzut silit să facă un apel la public pentru donații. „Cerem ajutorul financiar din partea tuturor celor care consideră necesară păstrarea memoriei”, scrie într-un comunicat postat pe site-ul muzeului, după ce „bugetul pe anul 2020 s-a prăbușit” în ciuda susținerii din partea ministerului polonez al Culturii și a Fundației Internaționale Auschwitz-Birkenau. Muzeul este vizitat anual de peste 2 milioane de persoane. El va fi redeschis publicului abia la începutul lunii iulie. În 2020 se marchează cea de-a 75-a aniversare a eliberării lagărului care a devenit simbolul tuturor lagărelor de exterminare naziste. **SDC**

Pagini realizate de
DRAGOȘ COJOCARU

**Suplimentul
DE CULTURĂ**

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4,
CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214111,
fax 0232/214111

Muzică: Dumitru Ungureanu,
Cătălin Sava

Film: Iulia Blaga

Teatru: Oltița Cîntec

Caricatură: Lucian Amarii (Jup)

Grafică: Ion Barbu

Actualitate: Cătălin Hopulea

Publicitate: tel. 0232/252294

Distribuție: Mihai Sirbu
tel. 0232/271533.

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 45 lei pentru 3 luni;
91 lei pentru 6 luni; 182 lei pentru 12 luni.
Prețurile includ și tarifele poștale.

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului.
Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază.

Oamenii obișnuiți

Mama nu se mai face bine. La Sibiu, unde sunt de peste două luni, am lungi discuții despre es-care cu Liviu, care o îngrijește eroic, de 20 de ani, pe mama lui.

Vărul meu Ion, cel care seamănă cu Gary Cooper și despre care am scris acum câteva numere, trebuie și el să se opereze. Vecinii de vizavi sunt și ei foarte bolnavi, deja Salvarea a luat-o de două ori pe doamna Băilă, care îmi spune o săptămână mai târziu, scuturând cârpa de praf ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat, că a avut deja patru AVC-uri. Din când în când vorbesc la telefon cu Ica (stă pe aceeași stradă), care îmi spune că soțul ei bolnav de Alzheimer iar a căzut. Tanti Luci, mătușa mea de la București, a murit la începutul lui mai (verișoara mea Irina a avut grijă singură de ea câțiva ani), dar nu i-am spus mamei ca să n-o afecteze. Tot la București e Dana, buna mea prietenă, care luptă cu cancerul cu delicatețea pe care i-o știu de 20 de ani, de când eram colege la „România liberă”. Știu că o să lupte până la capăt, dar nu-mi permit să ies acum din modulul de luptă. Îmi pare așa de rău că n-am putut fi mai aproape de ea în perioada asta.

Mama continuă să vină în fotoliu la serialul ei preferat, *Mă numesc Züleyha*, care acum se dă de luni până vineri, dar e tot mai

Ordinary People,
de Robert Redford

absentă și tot mai copil. A fost copil toată viața, noi am hrănit-o după ce a murit tata, dar acum e cel mai greu – cel puțin pentru mine. Mă uit la ea când își găsește o poziție care n-o doare și trăsăturile i se destind. Pare tânără, are o luminiță în ochi pe care nu i-am văzut-o niciodată. De când mă știu am vrut să plec de lângă ea, tot timpul am simțit că mă pune să plătesc pentru că am vrut să mă nasc, că am venit pâș-păș, în anii Decretului, când a fost prea târziu pentru avort. Tot timpul mi-am spus că n-o iubesc nici eu, dar de câte ori se culca după-amiaza mă duceam să verific dacă mai respiră. Am plecat din Sibiu ca din pușcă la 18 ani, de câte ori reveneam

stăteam ca pe ace și acum iată-mă făcând ce trebuie în perioada cea mai grea și mai importantă a vieții mele – și poate și ai ei, deși de 40 de ani spune că vrea să moară. Adevărata ieșire la simplă.

„O să mă duc și eu să îngrijesc bătrâni în Austria. Am experiență. Fac 4.000 de euro în șapte săptămâni, mai mult decât aș fi câștigat în astea două luni”, i-am spus la mișto. „După ce mor eu”, a zis scurt. Tot la trei zile mă sună unchiul Emil de la Mediaș să vadă cum se mai simte. „Vrea să vadă dacă am murit?” Știu că e o glumă. La noi moartea a fost tot timpul dezambiguizată, de mult ce ne temeam de ea. Când eram mici mă jucam cu frații mei de-a morții. Unul

dintre noi se prefăcea că e mort și ceilalți veneau în priveghi și spuneau ce fel de flori aduceau. Când unul spunea că aduce o jerbă de garoafe galbene, mortul începea să râdă. Nu mai știu de ce râdeam, galbenul ni se părea probabil că ia în răspăr moartea.

Sfătosul Ali Fekeli din *Mă numesc Züleyha* a spus aseară că într-o poveste de dragoste toată lumea are dreptate. Aș vrea să scriu despre cum și într-o familie disfuncțională toată lumea are dreptate și despre cum lucrurile se pot vindeca la fel de neașteptat ca într-un film bun. Ca în *Ordinary People* (1980), al lui Robert Redford, unde, după furtuni devastatoare, personajele ajung să înțeleagă că lucrurile nu se negociază în termeni de vinovați și plăți. Într-un film bun toată lumea are dreptate – asta ar trebui să se predea din prima oră viitorilor scenariști –, dar în viață nu prea știi de dinainte cum va evolua fiecare, ce lecții are de învățat și cât de mult e dispus să le învețe.

Nici în *Ordinary People*, distins cu Oscar pentru cel mai bun film, regie, scenariu și rol secundar masculin (Timothy Hutton), nu toată lumea e dispusă să învețe, pentru că nu toată lumea se poate confrunta cu propriii demoni. În filmul scris de Alvin Sargent după romanul lui Judith Guest (unul dintre cele mai adevărate filme despre relațiile interumane), o familie încearcă să se

IULIA BLAGA

FILM

adune după moartea accidentală a unuia dintre copii. Trauma îl face pe fiecare să se izoleze de ceilalți: fiul rămas (Timothy Hutton) în vina că nu și-a salvat fratele, mama (Mary Tyler Moore) care l-a iubit mai mult pe fiul mort refulează durerea, iar tatăl (Donald Sutherland) încearcă să țină lucrurile sub control. Apariția unui psiholog bun (Judd Hirsch) va determina apele să se desfacă și să se adune cum trebuie. Băiatul conștientizează sentimentul de vinovăție și începe să-și revină, tatăl intră și el în terapie și-și dă seama că mariajul îi era de mult pe butuci, iar soția decide să plece când vede că normalitatea pe care o mima isteric nu mai acoperă golul din ea.

Dar lucrurile se adună, ce trebuia spus se spune și senzația când ți se pune nodul de lacrimi în gât – că așa e și în viață, o ai rar la un film. Nodul de lacrimi e o formă de catharsis, similar la o scară infinit mai mică cu catharsisul băiatului când îi sare dopul în fața psihologului și tot ce ținuse în el o viață iese cu bulbuci.

Cam despre asta mi-ar plăcea să scriu, dar nu acum. Azi, când am reluat textul, mama e și mai rău, cred că s-a cam terminat cu fotoliul și serialul. **SDC**

Cultură aplicată

Ai văzut filmul sau ai citit cartea. Sau, pentru aprofundare, le-ai făcut pe amândouă. Dar, te întreb eu, cu ce ai rămas în urma acestei experiențe? Ai aplicat ceva din ceea ce ai acumulat, sau doar ți-ai încărcat memoria cu niște informație nerafinată, care doar va ocupa spațiu în tenebrele materiei cenușii?

Mirel locuiește la etajul patru, ultimul, în apartamentul vechi primit moștenire de la bunici. Unul din blocurile ale căror membrane bituminoase, prost făcute, s-au măcinat, astfel că acum infiltrațiile de apă din tavan au început să-i umfle parchetul. Picăturile se aud uneori atât de tare, încât Mirel trebuie să dea volumul televizorului la maximum. Filmul era foarte interesant. Se numea *A noua poartă*.

O intrigă foarte bine țesută, în care Johnny Deep caută niște cărți extrem de rare. Cărți despre diavol, despre invocarea lui și felurile în

BOBI

VOI N-AȚI ÎNTREBAT, FĂRĂ ZAHĂR VĂ RĂSPUNDE

care acesta lucrează. Nu vă panicați, e doar un film. Sau e mai mult decât atât? Evident că mai mult, dacă știi să te folosești în mod practic de experiența proaspăt acumulată. Ce face diavolul? Apare dacă îl chemi. Și ce știm noi despre el, copii? Are cazane cu smoală. Bravo! Ce face

smoala? Hidroizolează acoperișul blocului. Mirel și-a dat seama că trebuie să profite de această ocazie și a trecut la fapte. A desenat pentagrama pe ușă, fiindcă pereții erau uzi și nu prindea culoarea, apoi a scos din frigider trei gheare de pui din cele pe care le luase pentru pisica lui neagră, la rândul ei perfectă pentru ritual. A atârnat gheruțele pe ușă și iată, altarul satanic cu clanța era pregătit.

Satanus veni vidi vici Sparta-cus asparagus smoala, acoperișum reparatum! Poate nu a fost cea mai bună exprimare în latină, dar interpretarea și simțirea contează cel mai mult. *Venire lipire izolatum crăpăturis vaporizare aqua parchetum uscare! Carmen silva silvae la toamnă tataie!* Nimic. A

făcut incantațiile timp de trei zile, nedormind aproape deloc, dar picăturile au continuat să se audă, parcă bruind și ecranând undele energetice și nelăsându-le să ajungă la destinatarul încornorat. Cum să nu te enervezi?

Cu ochii injectați și mișcări haotice, schimonosit de nervi, Mirel a ieșit în fața blocului, urlând și smulgându-și hainele. Apoi a început să spargă geamurile mașinilor parcate pe alee. Nu s-a sinchisit când poliștii locali și-au descărcat sprayurile lacrimogene pe fața lui și l-au încătușat. Acum e internat la Socola. Doctorii spun că e posedat de diavol. El este doar nervos că-i picură apa din planșeu și Satan se face că plouă. **SDC**